

Падзея

Як паведаміў генеральны дырэктар Купалаўскага, дырэктар выканаўчай дырэкцыі конкурсу Павел Палякоў, упершыню назіраць за імпрэзай можна будзе ля тэлеэкранаў: канал “Беларусь 3” праз пару гадзін пасля падзеі выпусціць у эфір яе тэлеверсію.

Настасся ПАНКРАТАВА

На пачатку тэатральнага тыдня на цырымоніі адкрыцця міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў зазначыў, што Нацыянальная тэатральная прэмія — адзін з найбольш адказных праектаў ў Год культуры. У нядзелю мы пачуем імёны лаўрэатаў па 19 намінацыях, а таксама даведаемся, каго адзначаць “За ўнёсак ў развіццё мастацтва” і назаўчэ “Мецэнатам году” ў сферы сцэнічнага мастацтва.

У Купалаўскім паабяцалі, што афіцыйная цырымонія не будзе празмерна зацягнутай. Па задуме, усе віншаванні і раздача тэатральных “буслоў” зоймуць не больш за паўтары гадзіны, а сама імпрэза павінна зацікавіць рэжысёрскімі знаходкамі. Па словах Паўла Палякова, нас чакае відовішчная дзея з акцэнтам на гісторыю беларускага тэатра. “Ва ўсіх на слыху тэатр Уршулі Радзівіл, мы ж хочам нагадаць і пра іншыя трупы. Прынамсі, Полацкі езуіцкі калегіум меў свой тэатр з XVI стагоддзя. Тэатральныя калектывы існавалі ў Оршы, Мінску, Пінску, Брэсце, Гродне, Слуцку, Віцебску, Мсціславе... Яны былі запатрабаванымі. Уявіце сабе: у Слоніме глядзельная зала ўмяшчала да 2 тысяч глядачоў! Пра гэта неабходна нагадваць грамадскасці!”

Ідэя канцэпцыі цырымоніі належыць мастацкаму кіраўніку Купалаўскага тэатра Мікалаю Пінігіну, уласна ж рэжысуру даверылі сёлетняму выпускніку БДАМ Дзмітрыю Цішко. Падрыхтоўкай да падзеі займаецца вялікая група творцаў. Ствараюцца адмысловыя відэапраекцыі, якія стануць асноўнай часткай сцэнаграфіі. Як дадала першы намеснік міністра культуры Ірына Дрыга, адметнасцю вечара стануць шчырыя эмоцыі пераможцаў: як паведамлялася раней, інтрыга конкурсу будзе захоўвацца да апошняга.

К

Увага! Конкурс!

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь паведамляе, што тэрмін падрыхтоўкі і падачы прапановы на адкрыты конкурс паслуг па вытворчасці фільмаў (фільм у ігравой форме “Зборнік дэбютных работ кінарэжысёраў-пастановаў” у фармаце 1 серыя — 100 хвілін) працягнуты.

Тэрмін адкрыцця прапановы — 9 снежня 2016 года.

Тэрмін разгляду прапановы — 15 снежня 2016 года.

Падрабязная інфармацыя размешчана ў раздзеле “Конкурсы і мерапрыемствы” (“Запрашэнне да ўдзелу ў адкрытым конкурсе работ па вытворчасці кіна- і відэафільмаў”) на сайце Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

ДВАЦЦАЦЬ СЁМАГА, А 19-Й!

У гэты дзень лістапада менавіта ў такі час распачнецца ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання пераможцаў IV Рэспубліканскага конкурсу тэатральнага мастацтва “Нацыянальная тэатральная прэмія” ў Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы

У 2014-м адзін з прызоў Нацыянальнай тэатральнай прэміі ўручылі народнай артыстцы Беларусі Наталлі Гайда. / Фота Дзмітрыя БРУШКО, “Тут.by”

Што патрэбна бібліятэкарам?

22 лістапада прайшла чарговая “развіртуалізацыя” рэдакцыі “К” — гэтым разам з супрацоўнікамі Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк Мінска. Сустрэча прайшла ў дзіцячай бібліятэцы № 10, што месціцца ў мікрараёне “Усход”, у рамках мерапрыемства “Кірмаш ідэй-2016”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Лічбы і факты

Як адзначыла напачатку мерапрыемства дырэктар ЦСДБ Мінска Таццяна Швед, “калі ў 2006 годзе мы атрымлівалі 5 камплектаў “Культуры”, дык на сёння ўжо 18, на кожную дзіцячую бібліятэку сталіцы”. Найбольш цікавыя да культурных падзей чытачы, па яе словах, завітваюць у бібліятэкі №№ 13 і 12, а таксама ў Цэнтральную бібліятэку сістэмы. “Культуру” ў іх выдавалі цягам 2014 — 2016 гадоў 1121, 750 і 913 чытачам адпаведна. Агулам жа за гэтыя гады падшыўкі з газеты замаўлялі прыкладна 5,5 тысяч чалавек. Дарэчы, бібліятэка № 13, дзе “Культурай” цікавляцца найбольш, месціцца ў пасёлку “Сосны”, на вуліцы акадэміка Красіна. Мясцовая “кніжніца”

з’яўляецца адзінай устаноўай культуры ў гэтым “рэгіёне” Мінска.

Але калі казаць шчыра, агулам зразумела, што дзіцячыя бібліятэкі не з’яўляюцца тым месцам, дзе свежыя нумары “К” расхопліваюць, нібы гарачыя піражкі. Тым не менш, цікавасць да газеты ўсё-такі ёсць, і падшыўкі з ёй не ляжаць “мёртвым грузам” на паліцах сталічных “кніжніц”. Да слова, папулярнасць газеты магла б быць значна большай, каб не адно “але”: зніжэнню цікаўнасці да публікацый культурнай тэматыкі, як неаднойчы гаварылася падчас

“К” інфармуе

Гэтымі днямі ў Віцебску праходзіць XXIX Міжнародны фестываль сучаснай харэаграфіі — IFMC-2016, які сабраў прадстаўнікоў 16-ці краін свету.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Заснавальнікамі форуму з’яўляюцца Віцебскі аблвыканкам, Міністэрства культуры Беларусі, Віцебскі гарвыканкам, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета. Арганізатарам, як заўжды, і галоўным ініцыятарам выступае Цэнтр культуры “Віцебск”, дзе звязаныя з фестывалем пытанні курыруе намеснік генеральнага дырэктара па спецыяльных праектах Марына Рамановская.

Балет — да ўсяго свету

На адкрыццё IFMC у Віцебску прыехаў міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, які ў сваім выступленні падкрэсліў, што віцебскі танцавальны фестываль штогод здзіўляе высокім прафесіяналізмам.

— У віцебскага фестывалю ёсць свая адметнасць — чаргаванне міжнароднага і нацыянальнага конкурсу. Гэта дае магчымасць нам правесці агляд сваіх сіл, сувымераць іх з лепшымі сусветнымі ўзорами і, вядома ж, прадэманстраваць ўласныя дасягненні, — падкрэсліў міністр. — Наша мастацтва харэаграфіі з аднаго боку развіваецца і становіцца ўсё больш высокапрафесійным. З іншага — гэта мастацтва ідзе ў масы. З’яўляюцца новыя школы, у тым ліку і прыватныя, дзе навучаюць і сучаснаму, і класічнаму мастацтву. Не слабее і цікавасць публікі да харэаграфічных фестывалюў.

Сёлетняе спаборніцтва IFMC — міжнароднае. У склад журы ўва-

ходзяць вядучыя харэографы, педагогі розных краін. Узначальвае яго прафесар Пякінскай акадэміі танца Сяо Сухуа (Кітай). Свае заяўкі на конкурс даслалі амаль 70 харэаграфічных аб’яднанняў. Экспертны савет фестывалю пакінуў з іх менш за палову — кампазіцыі 32 калектываў, ад некаторых з якіх былі дапушчаны да праглядаў журы па некалькіх нумароў агульнай працягласцю не больш як 25 хвілін. Карціна атрымалася самай размаітай. Атачэннем для яе сталі не толькі вячэрнія спектаклі (дарэчы, адзін з іх — “Жызэль” у новай версіі Радэ Паклітару — у якасці сталічнага адкрыцця форуму прайшоў на сцэне нашага Вялікага тэатра).

Арганізатары заўсёды клопацца пра сінтэз мастацтва і асветніцкі бок фестывалю. Таму ў фае залы “Віцебск” адкрыты

адразу тры выстаўкі: “Музыка колеру” віцебскага мастака Алега Крошкіна і два фотапраекты мінчанак — “Пейзажы чалавека” Ганны Майсяк і “Эксперыменты” Вольгі Рабечкай. З майстар-класамі і лекцыямі выступаюць многія члены журы і экспертнага савету, а таксама запрошаныя айчыныя знаўцы сучаснай харэаграфіі, сярод якіх ёсць і былыя ўдзельнікі конкурсу, практычна ўзрошчаныя фестывалем.

Сёння на конкурсе — трэці тур. Вынікі яго будуць абвешчаны заўтра. Але і без таго зразумела, што галоўны выйгрыш атрымлівае беларуская нацыянальная культура, якая праз гэты фестываль развіваецца, становіцца больш вядомай у свеце, набываючы імідж адной з прагрэсіўных, арыентаваных не толькі на класіку, але і на сучасныя мастацкія плыні.

К

Падпіска-2017

XXI стагоддзям і некаторыя іншыя. А сярод таго, што хацелася б бачыць на старонках газеты — матэрыялы “круглых сталоў”, публікацыі дыскусійнага характару на розную тэматыку, прыклады паспяховага замежнага вопыту, артыкулы, дзе ідзе расповед пра абслугоўванне чытачоў маладшага і сярэдняга ўзросту...

Разам з тым, заўважу, дыскусійных пляцовак для абмеркавання самых набалелых пытанняў культурнай тэматыкі (у тым ліку і для супрацоўнікаў бібліятэк) наша газета прадастаўляе даволі многа.

Заканчэнне — на старонцы 2.

РАЗВІРТУАЛІЗУЕМСЯ У МАЛАДЗЁЖНЫМ!

У сераду, 7 снежня, плануецца “дэсант” прадстаўнікоў рэдакцыі газеты “Культура” і часопіса “Мастацтва” ў Беларускім дзяржаўным маладзёжным тэатры перад вячэрнім спектаклем. Чакаем неабякавай размовы!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Амаль ва ўсіх галінах творчай дзейнасці — хай гэта будзе тэатр, музыка або літаратура — тыя ці іншыя прэміі існуюць на Беларусі ўжо не першы год. А вось выяўленчае мастацтва да нядаўняга часу заставаўся абдзеленым. Нарэшце і яго дзеячы займелі магчымасць атрымаць намінальныя лаўры і рэальныя грашовыя прызы. 15 лістапада завяршыўся прыём заявак на Нацыянальную прэмію ў галіне выяўленчага мастацтва, і цяпер ужо можна падвядзіць пэўныя прамежавыя вынікі. Што характэрна, часам у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, які стаў яе своеасаблівай дырэкцыяй, нават назіраліся чэргі.

творчых асобаў, якіх такія фармальнасці могуць спалохаць. Калі нехта лічыць свае працы вартымі ўвагі, хай ён атрымае магчымасць іх паказаць прадстаўнічаму колу экспертаў. А тыя ўжо выносяць свой вердыкт.

Намінацыя "Навацыя"

Размовы пра неабходнасць заснавання такой прэміі вяліся ўжо вельмі даўно. Год таму яны сталі набываць канкрэтыку. Урэшце, пасля многіх роздумаў і дыскусій, быў выпрацаваны цяперашні фармат, які мае прынамсі дзве асаблівасці. Па-першае, прэмія не штогадовая — яна ўручаецца раз на тры гады, каб падсумаваць даволі ладны перыяд у жыцці беларускага мастацтва. І па-другое, яна разлічана літаральна на ўсіх: мэтраў і моладзь, пра-

назвай "Навацыя". Ды і тое не поўнаасця — бо ці мала хто можа палічыць свае творы папраўдзе наватарскімі? Магчыма, яе сутнасць варта было бы акрэсліць больш дакладна (напрыклад, "Канцэптуальнае мастацтва"), ды і сама назва выклікае надта моцныя асацыяцыі...

Зрэшты, як патлумачыла Наталля Шаранговіч, першы досвед падкажа куды рухацца далей, выявіўшы як моцныя бакі прэміі, так і тыя недахопы, якія варта выправіць у наступны раз. У прыватнасці, адным з праблемных момантаў сёлета конкурсу стала геаграфія ўдзельнікаў. Папярэднія падлікі красамоўна сведчаць: па колькасці заявак лідзіруе Мінск.

— Мы сутыкнуліся з тым, што многія цікавыя мастакі з рэгіёнаў хаця і ведалі пра прэмію, але наўмысна адмовіліся ад удзелу: маўляў,

най камісіі), атрымае магчымасць ацаніць творы, так бы мовіць, у натуральную велічыню, а не ў выглядзе прыкладзеных да заявак рэпрадукцый — зразумела ж, за выключэннем тых узорцаў манументальнага мастацтва, якім пад любым дахам будзе зацесна. Болей за тое — сваю незалежную ацэнку здолее зрабіць і кожны зацікаўлены глядач.

— Мы мяркуем заснаваць таксама і прыз глядацкіх сімпатый, — кажа Наталля Шаранговіч. — Цікава будзе параўнаць яго вынікі з прафесійнай ацэнкай.

Склад адборачнай камісіі пакуль яшчэ не зацверджаны. Але затое ўжо вядома, каго там дакладна не будзе — тых аўтараў, якія самі падалі заяўкі на ўдзел у прэміі. На думку Наталлі Шаранговіч, пайменны спіс "суддзяў" і наогул лепш агульваць пасля падвядзен-

журны надзеленае правам не даваць прэміі нікому, калі не знойдзецца адназначнага лідара.

Грашовы эквівалент кожнай з адзінаццаці прэміяў — 100 базавых велічынь. Для маладзёна — немалая сума, для мэтра — цана адной яго карціны. Але сімвалічны капітал тут у кожным разе будзе куды больш важкім — колькі ні каштавала б тая статуэтка, што мае ўручацца пераможцам. Дарэчы, конкурс на стварэнне гэтага аналага "Оскара" ўжо аб'яўлены. Наталля Шаранговіч лічыць, што задача пастаўлена няпростая: аўтару трэба вынайсці той вобраз, які б аб'яднаў увесь шырокі дыяпазон намінацый.

Ужо сёння варта чакаць, што якім бы ідэальным ні быў механізм адбору, незадаволення ў кожным разе

(Заканчэнне.

Пачатак на старонцы 1.)

Шмат друкуем "круглых сталюў", багата ў газеце звестак пра замежны вопыт ды пра абслугоўванне чытачоў у сельскай мясцовасці і раённых цэнтрах Беларусі, а таксама пра развіццё і ўдасканаленне мабільнай бібліятэчнай сеткі краіны з выкарыстаннем бібліёбусаў. Але, зразумела, будзем запыўняць "лакуны" і імкнуцца да большага ахопу самых розных пытанняў, у тым ліку і тых, што закранаюць бібліятэчную сферу. Прынамсі, пра будучыню бібліятэк (напрыклад, у сувязі з імклівым развіццём найноўшых тэхналогій) "К" апошнім часам пісала шматкроць...

Але і гэта, натуральна, не ўвесь пералік заўваг і пажаданняў. Напрыклад, загадчыца бібліятэкі № 16 Вольга Ціткова, казала, сярод іншага, пра недахоп артыкулаў пра беларускую літаратуру і аічынных літаратараў. Кіраўнік бібліятэкі № 12 Свята-Лана Латаш адзначыла, што ёй вельмі падабаюцца беларуская мова выдання і артыкулы на розныя надзённыя тэмы, а таксама заўважыла, што варта было б даваць на старонках газеты больш месца для выказвання практыкам з той або іншай галіны сферы культуры.

Бібліятэкары казалі пра празмерную ўвагу рэдакцыі да артыкулаў, дзе закранаецца тэма платных паслуг. Іншых з прамоўцаў здзівіў расповед, скажам, пра прыватную бібліятэку, а некаторыя гаварылі, што, не зважаючы на гаротны стан некаторых устаноў культуры, варта падтрымліваць іх словам, пісаць больш аптымістычна і ў пазітыўным ключы. Што да публікацый з рэгіёнаў, дык меркаванне сталічных бібліятэкараў падзлялілася: адны казалі, што пра жыццё "глыбінікі" ім чытаць не так і цікава, іншыя з імпэтам сцвярджалі адваротнае.

Каб не абцяжарваць артыкул гэтымі адказамі, згадаю толькі тры з іх. Напрыклад, што да сайта (маўляў, абнаўляем яго з пэўным спазненнем), дык зразумела, што выкладаць матэрыялы газеты апэратыўна — гэта значыць падставіць пад удар папярочную версію і знізіць і так не самую вялікую "армію" падпісчыкаў. А платныя паслугі ў бібліятэках, што ні кажа, — гэта рэальныя грошы,

Першая вызная рэдакцыя часопіса "Мастацтва" адбылася ў Смілавічах. Гэты гарадскі пасёлак стаў калі не культавым месцам, то дакладна месцам культурнага прыцягнення: дзякуючы музею Хаіма Суціна, што знаходзіцца ў мясцовым Цэнтры творчасці дзяцей і моладзі, працам Шрагі Царфіна (ім у музеі адведзены асобны пакой), а таксама арт-цэнтру для таленавітых дзяцей "Вулей" — тут чытаюць лекцыі, праводзяць майстар-класы, лепшыя выпускнікі

Лаўраў на ўсіх не хопіць

Ілья СВІРЫН

Без пасрэднакаў

— Як і заўсёды ў такіх выпадках, ажыятаж быў менавіта ў апошнія дні тэрміну падачы заявак, — распавядае дырэктар НЦСМ Наталля Шаранговіч. — Напэўна, гэта ўласціва не толькі студэнтам, але і ўсім супольнасцям, і творчай у тым ліку.

Агулам было пададзена каля 280 заявак, падзеленых на адзінаццаць намінацый. Прычым сярод тых, хто вырашыў паўдзельнічаць у спаборніцтве, нямаю і вельмі вядомых мастакоў — і гэта пераканаўча сведчыць: у творчых колах у прэмію сапраўды паверылі.

З іншага боку, прыцып падачы заявак на прэмію быў настолькі дэмакратычным, што прапанаваць сваю кандыдатуру мог любы студэнт. Для гэтага не трэба было шукаць ухвалення ў арт-інстытуцыях, здатных паслужыць своеасаблівым сітам. Запыўняеш размяшчэнне ў сеціве анкету, прыкладаеш да яе копіі сваіх твораў — і, уласна, ты сярод намінантаў.

— Такі падыход для нас новы, бо ўсе прызвычаліся, што каб "падацца" на сур'ёзную прэмію, трэба прайсці шмат прыступак ды сабраць цэлы пакет дакументаў, — кажа Наталля Шаранговіч. — Але мы вырашылі максімальна спрасціць працэдуру, каб уцягнуць у сваю арбіту тых

грэсістаў і кансерватараў. Камусьці гэта, відавочна, не спадабаецца — яны хацелі бы бачыць у гэтай прэміі нейкі аналаг расійскай "Інавацыі", "заточанай" выключна пад сучаснае мастацтва. Але ў арганізатараў ёсць папраўдзе жалезны аргумент на карысць свайго рашэння: яно адлюстроўвае рэальныя варункі аічыннага арт-працэсу.

— Рабіць прэмію толькі ў галіне сучаснага мастацтва ў нашых умовах было б несправядліва, — лічыць Наталля Шаранговіч. — Бо яна на сённяшні дзень патрэбная літаральна ўсім мастакам, і нам нікога не хацелася б дыскрымінаваць.

Менавіта таму паўстала такая шырокая палітра намінацый — яна ўключае не толькі традыцыйныя жывапіс, графіку ды скульптуру, але таксама і арт-дызайн, фотамастацтва (дарэчы, па колькасці пададзеных заявак яна — адзінаццаці і нават крытыку ды мастацтвазнаўства. Па словах Наталлі Шаранговіч, апошняе абумоўлена памкненнем хоць неяк стымуляваць рух у гэтай галіне — на сённяшні дзень, варта прызнаць, надзвычай млявы.

Асобны прыз вызначаны для моладзі ў веку да 31 года. А вось, contemporary art, з уласцівымі яму аб'ектамі ды інсталляцыямі, атрымаў толькі адну намінацыю пад

мінскія ўсё адно падзеляць прызы між сабой, — кажа Наталля Шаранговіч. — Я мяркую, гэты недавер звязаны з тым, што конкурс праводзіцца ў першы раз. Без сумневу, празрыстасць працэдуры адбору развее ўсе сумневы, і ў наступны раз такая сітуацыя не паўтोरываецца.

У натуральную велічыню

Механізм вызначэння пераможцаў будзе мець дзве ступені. На пачатку камісія адбярэ ў кожнай намінацыі пэўную колькасць вартых увагі твораў — яна можа вар'іравацца ў залежнасці ад "якасці" саміх заявак. Своеасаблівым прызам для тых, хто патрапіць у гэты лонг-ліст, стане ўдзел у вялікай выставе. А ўжо наступным крокам стане, уласна, вызначэнне пераможцаў.

Адпаведна, журы (склад якога, дарэчы, будзе адрознівацца ад складу адборач-

ня вынікаў — для прафілактыкі той уласцівай творчым колам "салідарнасці", якая і ставіць пад сумневы вынікі падобных конкурсаў. Дарэчы, менавіта з гэтай прычыны склад журы "Военскага салону з "Белгазпрамбанкам" і наогул не агалашваецца.

— Мы разумеем, што ў творчым асроддзі існуюць асобныя прыярытэты, таму колькасць членаў камісіі і журы будзе даволі вялікай, а ўвойдуць туды прадстаўнікі самых розных творчых арганізацый, — дадае суразмоўца.

Дарэчы, яшчэ адна адметнасць прэміі — прыцыповая адсутнасць Гран-пры. Гэта тлумачыцца самой яе разнапланавасцю: няма агульнага займенніка, які дазваляў бы параўноўваць, скажам, творы дызайну і мастацтвазнаўчыя артыкулы. Таму пераможцы будучы вызначацца толькі ў канкрэтных намінацыях. Альбо не вызначацца, бо

Нацыянальная музычная прэмія ў галіне папулярнай музыкі "Ліра" ўзнагароджвае лепшых з прэтэндэнтаў раз на два гады. Гэта зробіць на пачатку 2017 года.

Алег КЛІМАЎ

Журы і арганізатары конкурсу выявляць пераможцаў у наступных катэгорыях: "Лепшы выканаўца" (жаночы вакал), "Лепшы выканаўца" (мужчынскі вакал), "Лепшы калектыў выканаўцаў", "Лепшая песня на беларускай мове", "Лепшая песня года", "Лепшы кліп года", "Лепшы аўтар музыкі", "Лепшы аўтар слоў", "Лепшы аранжыроўшчык", "Адкрыццё года", "Стыль года", "Нашы за мяжой".

Суіскальнікам віктарыі трэба будзе адпавядаць наступным умовам: аўтары, выканаўцы, аранжыроўшчыкі, рэжысёры (фізічныя асобы) павінны з'яўляцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь і па-

А вось і "Ліра"...

стаянны ў ёй пражываць; замежны грамадзяне і асобы без грамадзянства таксама абавязаны пастаянна пражываць у нашай краіне; калектывы мастацкай творчасці, не менш 80% складу якіх складаюць фізічныя асобы, таксама павінны быць грамадзянамі Рэспублікі Беларусь і пастаянна пражываць у нашай дзяржаве.

На конкурсе разглядаюцца песні і відэакліпы, рэалізаваныя (распаўсюджаныя праз глабальную камп'ютарную сетку інтэрнэт, перададзеныя ў радыё — або тэлевізійны эфір, выкананыя публічна) у галіне эстраднага музычнага мастацтва ў перыяд са студзеня па снежань гэтага года. Абагульненыя рэйтынгі папулярнасці песень і відэакліпаў размяшчаюцца на сайце ЗАТ "Другі нацыянальны тэлеканал" для правядзення інтэрактыўнага інтэрнэт-галасавання глядачоў, якое арганізуецца гэтым таварыствам.

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. **Галоўны рэдактар** — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар** — Юры КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Юген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **агладальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМІЛІЯКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА, Аліна САУЧАНКА, Юры ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльны карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Вольга РОПАТ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэжымны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выдавешкага ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА", 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасця імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупалісі не рэзынуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыялы на правах рэкламы.

"Культура", 2016. Наклад 3 918. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Папісаная ў друку 25.11.2016 у 19.30. Замова 4499. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Працягваем серыю “развіртуалізацыі” у рамках падпісной кампаніі на 2017 год

Што патрэбна бібліятэкарам?

Падчас сустрэчы ў дзіцячай бібліятэцы № 10. / Фота Аліны САУЧАНКА

якія можна выдаткаваць на закупку патрэбнага абсталявання, таму не пісаць пра такі карысны досвед мы проста не маем права. Да таго ж адзначу, што ў некаторых раённых дзіцячых бібліятэках выкананне плана платных паслуг наўпрост спрыяе росту заробку супрацоўнікаў той або іншай “кніжніцы” — у першую чаргу, за кошт выдаткаў з прэміяльнага фонду.

Досвед супрацоўніцтва

У сваю чаргу, рэдактары і журналісты казалі пра недахоп зваротнай сувязі з бібліятэкарамі, пра тое, што пра многія цікавыя бібліятэчныя мерапрыемствы ў рэдакцыю паведамляецца постфактум, а не за тыдзень ці хаця б за пару дзён да дня “Х”. І гэта, дарэчы, агульнае пажаданне ад нас не толькі для супрацоўнікаў бібліятэчных устаноў, а і для ўсіх тых, хто жадае, каб іхнія мерапрыемствы раённага, абласнога ці рэспубліканскага маштабу “К” асвятляла аператыўна.

Зрэшты, усе гэтыя і многія іншыя пытанні, якія прагучалі падчас сустрэчы, могуць быць вырашаны з дапамогай толькі аднаго тэлефанавання ці праз адпраўку электроннага ліста ў рэдакцыю. Шлях лёгкі, правяраны і апрабаваны многімі профі ў культуры.

Сустрэча — “развіртуалізацыя” бібліятэкараў з рэдактарамі і журналістамі, якая адбылася ў гэты аўторак — таксама адзін са шляхоў, якім можна даведацца пра патрэбы нашых чытачоў, а таксама, натуральна, і выдатная магчымасць пазнаёміцца ды, магчыма, пасябраваць адзін з адным. Агульных тэм для абмеркавання не толькі за “круглым сталом”, а і на старонках “К”, мяркую, з супрацоўнікамі ЦСДБ Мінска будзе яшчэ багата. І гэта станецца сапраўды рэальным досведам супрацоўніцтва.

Да слова, адразу пасля сустрэчы з рэдакцыяй, бібліятэ-

Падпіска — справа адказная. Асабліва ў той час, калі пачынаецца падпісная кампанія на наступны год, ад паказчыкаў якой залежыць вельмі многае. Менавіта з гэтай прычыны ў Інстытуце беларускай культуры, сярод удзельнікаў курсаў Івана Кірчука, дзе былі прадстаўлены ў асноўным настаўнікі раённых і сельскіх школ мастацтваў, прадстаўнікамі кіраўніцтва нашай рэдакцыі на-выдавецкай установы і рэдакцыі “К” была праведзена невялікая сустрэча з чытачамі-прафесіяналамі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

А вы падпісаліся на “К”?

Як казалі літаральна ўсе з прысутных, газету “Культура” (які часопіс “Мастацтва”) яны ведаюць даўно і актыўна нас чытаюць. Іншая справа, што не ва ўсіх рэгіёнах нашы выданні прадстаўлены ў дастатковай колькасці: хтосьці казаў пра дзясяткі экзэмпляраў, якія атрымліваюць у іхнім раёне (скажам, у Навагрудскім), а нехта скардзіўся на тое, што цяпер “Культуру”, не кажучы ўжо пра “Мастацтва”, ім знаходзіць на бібліятэчных паліцах ці ў Дамах культуры проста немагчыма. Маўляў, няма такога бюджэтнага фінансавання, як гэта было раней.

Што ж, гэта ўсё зразумела: эканамічная сітуацыя ў краіне зараз не надта спрыяльная. Разам з тым, наколькі нам вядома, кожны раён Беларусі падыходзіць да падпіскі па-свойму, таму

ранняга развіцця, клубы па інтарэсах і многае іншае. Сярод цікавага адзначу, што расійскія бібліятэкары практыкуюць паходы ў тыя сем’і, дзе нядаўна нарадзіліся дзеткі: там немаўляткам урачыста ўручаюцца чытацкія білеты ў “кніжніцу”. Як па мне, дык карысны вопыт, а сямтам, ведаю, у нас так і робяць.

Выконваючая абавязкі загадчыка дзіцячай бібліятэкі №2 Алена Будай згадала пра карцінную галерэю Алены Лось, якая з 2010 года дзейнічае на базе ўстановы культуры. З канца 2015 года пры галерэі заснаваны клуб “Скарбонка талентаў”, дзякуючы якому ў сценах бібліятэкі змаглі выставіць свае першыя творчыя работы чатыры юныя мастакі. Таксама бібліятэкары ладзяць мерапрыемствы ў рамках творчай майстэрні “Разам чытаем — разам ствараем”, дзе маленькія чытачы знаёмяцца з кнігамі беларускіх аўтараў, а пасля іх творча пераасэнсуюць у сваіх творах жывалісу ці ў вырабах з паперы ды пластыліну.

Пра яшчэ адну крэатыўную ідэю па праграме летняга чытання — акцыю “Дзіцячы заапарк” — распавяла вядучы бібліятэкар бібліятэкі №14 Людміла Гідлеўская. Падчас акцыі дзеці павінны былі паўдзельнічаць у конкурсе “Вандроўка з ільвом”, сфатаграфаваліся з ад-

мысловым каляндарыкам у нейкіх месцы Беларусі (дзеля гэтага нехта паехаў нават у Віцебск), а таксама дапамагчы “Льву без імені” вырасці (для гэтага трэба было прачытаць шмат кніг і “накарміць” імі жывёлу) ды зрабіць многае іншае.

У выніку пераможцы конкурсу атрымалі падарункі ад спонсараў акцыі — аднаго з айчынных банкаў і тры бясплатныя білеты ў сталічны заапарк. Выйсці на спонсараў было, дарэчы, даволі складана, але бібліятэкары і з гэтай праблемай справіліся паспяхова.

— Справа ў тым, што мы атрымалі па пошце кнігу “Прыгоды льва Лявона”, у якой банк заклікаў да вывучэння фінансавай граматынасці сярод насельніцтва, — адзначыла Людміла Гідлеўская. — Мы схапіліся за гэту прапанову і прапанавалі супрацоўніцтва банкаўскай установе. У выніку банк падарыў тром пераможцам акцыі, а таксама 27 удзельнікам, якія выйгралі ў розных намінацыях, цэлы набор падарункаў: сертыфікат, блакнот, ручку, салодкую “лапу” льва ды іншыя прысмакі.

Па словах Людмілы Гідлеўскай, чытачы засталіся задаволенымі акцыяй і чакаюць яе працягу. І наўрад ці наступная будзе горшай за мінулую: трымаць глянку, як кажучы, трэба заўсёды...

і адрозніваюцца сёння лічбы па выпісаных экзэмплярах газет і часопісаў па ведамасных індэксах у кожным рэгіёне краіны. Відаць, настаўнікам школ мастацтваў варта, наколькі гэта магчыма, даносіць інфармацыю пра неабходнасць і важнасць нашых выданняў для іх паўсядзённай дзейнасці, спрыяць у распаўсюджванні інфармацыі пра газету, карацей, папулярываваць патрэбу галіновай прэсы ў сваёй дзейнасці. Менавіта з гэтай прычыны мы на сустрэчы раздавалі нашы візіткі і падпісныя рэквізіты, заклікалі да супрацоўніцтва, да напісання тэкстаў, якія будуць абавязкова разгледжаны і прыняты да друку з улікам іх значнасці для сферы культуры ўсёй краіны.

Дыялог, скажам шчыра, атрымаўся, а размова, хоць і кароткая, працягвалася

пераважна ў пазітыўным рэчышчы. З найбольш папулярных просьбаў адзначу наступную: многія выкладчыкі ДШМ жадаюць зноў пачаць на старонках газеты нашы спецыяльныя старонкі пад назвай “Куфар-радца”, дзе змяшчаліся сцэнарыі клубных мерапрыемстваў, песні з нотным матэрыялам, метадычныя распрацоўкі айчынных навукоўцаў... Што ж, будзем пільна разглядаць гэту прапанову. І яшчэ раз заклікаем не толькі дасылаць нам у рэдакцыю свае цікавыя лісты пра адметныя культурныя мерапрыемствы свайго раёна, але і змагацца ды адстойваць падпіску на “Культуру” і “Мастацтва” ў раённага кіраўніцтва, падпісвацца самім і падпісваць на нас сваіх сяброў і калег па працы. Разам мы зможам многае!

трапляюць на стажыроўку ў Парыж.

Часопіс, які заўсёды пазіцыянаваў сябе як выданне эстэтычнае і элітарнае, у якасці ідэальнага чытача бачыў дзеля мастацтва ці арт-крытыка, іншымі словамі — чытача абазнаннага і прафесійнага, вырашыў напярэці звярнуцца да людзей, якія выходзяць у нашу будучую аўдыторыю: да педагогаў мастацкіх школ. Нам цікава было даведацца, што цікава ім і як “Мастацтва” змагло б стаць дапаможнікам у навучальным працэсе. Так, мы друкуем гістарычныя цікавосткі з унікальнымі ілюстрацыямі, змяшчаем слоўнікі ды разнастайныя інструкцыі для творцаў-пачаткоўцаў, тлумачым, што такое сучаснае мастацтва, як яго разумець і ча-

Перасоўнае “Мастацтва” ў Смілавічах

Дызайнер часопіса Вячаслаў Паўлавец праводзіць майстар-клас для вучняў.

му яго не трэба баяцца. Але нашы высілкі часцяком застаюцца банальна незразумелымі з-за... моўнага бар’еру. Гучаць просьбы змяшчаць у часопісе матэрыялы на рускай мове ці нават друкаваць

побач пераклады! Вось і гэтым разам: “Нам складана чытаць, і дзецям таксама, яны абяраюць рускі тэкст...” No comments, як кажучы. Не, толькі адзін: “Мастацтва” было і застаецца беларус-

камоўным часопісам, і тое прынцыповая пазіцыя рэдакцыі. Але ўсё ж знайшлася ідэя, даволі практычная, што задаволіла і настаўнікаў, і нас: майстар-класы! Па розных арт-тэхніках, ад шэрагу беларускіх мастакоў, якія выкладуць на старонках часопіса нюансы сваёй працы.

Ад словаў — да справы. Паралельныя майстар-класы для вучняў цэнтра і Смілавіцкай дзіцячай школы мастацтваў правялі дызайнер часопіса Вячаслаў Паўлавец і рэдактар Наталля Гарачая. Паўлавец, тонкі мастак-акварэліст, дэманстраваў улюбёную тэхніку на прыкладзе зімовага пейзажу, падрабязна каментуючы кожны этап.

Для заняткаў спатрэбіліся лісты шкла, соль і фен. Навучэнцы самі паспрабавалі паўтарыць пейзаж у фіялетава-зялёных тонах, пасыпаны драбкамі солі: размочвалі аркушы адмысловай паперы, скручвалі іх у трубочкі, сушылі месца для сонейка, эксперыментавалі з матэрыяламі для пасыпкі акварэльнага малюнка. Прычым кожны вучань атрымаў парадку і падказкі ад майстра. А каб стварыць старонкі “Мастацтва” на ўласны густ, дзеткі пад кіраўніцтвам Наталлі трыбушылі старыя нумары часопіса, карысталіся нажніцамі, клеём і алоўкамі (здаецца, настаўніца, якая таксама прысутнічала на

майстар-класе, выразала і клеіла з не меншым захваленнем).

Сярод педагогічных прыняццяў Казіміра Малевіча (лекцыю-прэзентацыю пра гэта падрыхтавала для настаўнікаў Наталля Гарачая) — “Слухайце захопленых людзей” і “Шукайце сваю кропку ўваходу”. У нашым часопісе якая і працягваюць захопленыя людзі, заўсёды гатовыя распавесці, як адшукаць кропку ўваходу ў свет вялікага мастацтва. Так што — вандроўка па мастацкіх школах рэспублікі працягваецца. Магчыма, заўтра мы з’явімся ў вас. Рыхтуйце соль, фены і падпісныя квіткі!

Алена КАВАЛЕНКА, галоўны рэдактар часопіса “Мастацтва” Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Сітуацыя

У дзяцінстве я прыдумала сабе гульні: брала ў бібліятэцы фотаальбом балетнай трупы якога-небудзь вядомага тэатра і па касцюмах вылічвала, пра які балет пойдзе размова. Рэбус разгадваўся проста: за савецкім часам большасць тэатраў арыентавалася на "ўзорныя" пастаноўкі Вялікага тэатра ў Маскве, таму практычна дубліравалі рэпертуар, харэаграфічны малюнак, строі. Сёння, калі я падыходжу да касы чарговага айчыннага тэатра, мне так і карціць сыграць у варыяцыю той дзіцячай забавы: можна да бабкі не хадзіць — сярод дзіцячых спектакляў абавязкова сустранеш пастаноўкі пра Папялушку, Дзюймовачку, Чырвоны Каптурок і яшчэ з дзясятка назваў, што віруюць з году ў год па сталічных і рэгіянальных афішах.

Настасся ПАНКРАТАВА

Не паленавалася і даследавала сайты дзяржаўных і прыватных тэатраў (незалежна ад таго, з'яўляюцца іх асноўнай аўдыторыяй дзеці ці дарослыя). Пальму першынства ўзяў нязменны Марозка: у Мінску ён ідзе адначасова ў Музыкальным, Маладзёжным і Тэатры лялек, у Магілёве — у Тэатры лялек і Драматычным абласным, класічную зімовую казку таксама прапануюць Гомельскі абласны драматычны і тэатры лялек Брэста, Гродна і Віцебска. На другой прыступцы размясцілася адвечная Чырвоны Каптурок, якая ідзе ў тэатрах лялек Брэста, Мінска, Гродна, Гомелю, Віцебску, Маладзечна, а таксама ў Музыкальным і Магілёўскім драматычным. Яна падзяляе месца з Папялушкай, якая чакае дзятву ў сямі тэатрах па краіне. Канешне, тэма, самаадданасці і ўсёпераможнай дабрыві нягасная, але асабіста мяне насцярожвае, чаму да сёлетняй "навагодняй кампаніі" гісторыю пераўтварэння ў прынцэсу абралі адразу тры тэатры: Купалаўскі (пастаноўка Сяргея Кавальчыка), Магілёўскі абласны тэатр лялек (у рэжысуры Ігара Казакова) і Музыкальны тэатр (тут рэпэціруюць шоу-канцэрт "Баль у Папялушкі")! З невялікім адставаннем ад лідараў ідзе гісторыя пра Дзюймовачку (чатыры лялечныя спектаклі, нядаўняя прэм'ера ў ТЮГу і запланаваная на лета здача ў Коласаўскім тэатры) і Бураціна (тры лялечныя пастаноўкі,

музікул у Музыкальным, сучасны працяг класічнай гісторыі ў Гомельскім абласным драматычным тэатры і пазначаная на тую ж навагоднюю кампанію прэм'ера ў Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы).

У мой топ-ліст патрапілі Шчаўкунок, Снежная каралева, доктар Айбаліт, Аладзін, Кот у ботах, Ямеля са шчупаком, а таксама казкі пра кошчын дом, церамок і залатое кураня. Зразумела, калектывы прапануюць і іншы матэрыял, сярод якога нямала цікавых п'ес, новых імёнаў, але мільгаценне зацёртых назваў сур'ёзна засмучае. Я не супраць старой добрай класікі, аднак нацыянальная і сусветная дзіцячая драматургія спадчына куды шырэйшая за нязменны тэатр персанажаў, што раз за разам адраджаецца ў рэпертуары кожнага асобна ўзятага тэатра...

нэт-макулатуры. Што да навагодняй тэматыкі, то 90 % тэкстаў будзе пра тое, як злыя сілы штосьці сцягнулі (схавалі, пераблыталі, напсавалі) у добрых герояў (Дзеда Мароза, Снягуркі, Настачкі). Абавязкова будзе некалькі "арыгінальных" памагатых — сняжынкi, зайчаняты, бабулі. Асабліва прасунутыя аўтары дзеля моды пазапыхваюць у казку пазнавальныя ўсімі атрыбуты XXI стагоддзя: камп'ютарны вірус, які замянае гадзінніку прабіць дванаццатую, ашалелага робата ці касмічнага персанажа з "Зорных войнаў". І яшчэ на сайтах будзе мільён старых казак, якія знявечаныя рукой драматургаў-казачнікаў. Павеце, я не моцна згушаю фарбы — добрых п'ес-казак замала, з'яўляюцца яны рэдка".

Калі няма гатовых п'ес, дык, можа, звярнуцца да літаратуры? Коль-

цы імя Астроўскага кнігі пра аматара джэму і прыгод некалькі месяцаў немагчыма было ўзяць — усё было на руках. Любоў да маленькіх чалавечкаў накіравалі карантышак з Кветкавага гораду ці фіксікаў можна падтрымаць кнігамі Мэры Нортан пра дабываек. Абавязковую для падмосткаў напрыканцы снежня зіму можна забяспечыць класікай ад Клайва Стэплза Льюіса "Леў, Вядзьмарка і адзежная шафа" (у аповесці казачная краіна замецена сумётамі снегу). Для самых маленькіх можна прапанаваць калядную казку з серыі пра карову Маму Му (балазе ёсць беларускі пераклад Алены Масла). Да класікі часта звяртаюцца з-за камерцыйнага разліку, маўляў, на вядомых герояў бацькі дакладна павядуць малечу. Дык можа тэатрам паспрабаваць быць у трэндзе

Па словах Цімафея Львёўскага, сітуацыя з дзіцячым рэпертуарам, па сутнасці, паўтарае праблему непракідвання сучаснай драмы на вялікую сцэну. "Вось так і замыкаецца кола: рэжысёры не могуць знайсці арыгінальных казак, дырэктары не хочуць рызыкаваць, дзеці шчыра радуецца сустрачы з пазнавальнымі героямі, бацькі імкнучыся рэанімаваць свае дзіцячыя ўспаміны, распаўсюджвальнікі білетаў настойваюць на камерцыйным поспеху", — падсумоўвае суразмоўца. А ў выніку нацыянальнае мастацтва, прысвечанае дзецям, пачынае буксаваць, бо асобна ўзяты творчыя постаці пазываюць кірунак, але не могуць змяніць карціну ў цэлым.

Красамоўна пра тое, што не ўсё добра ў "Дацкім каралеўстве", сведчыць сёлетняя Нацыянальная тэатральная прэмія. У катэгорыі "Найлепшы спектакль для дзяцей і юнацтва" увайшло тры спектаклі і ўсе — лялечныя. Шчыра захапляюся нашымі лялечнікамі, якія трывала трымаюць марку якасці, творчасці і наватарства. І задаюся пытаннем пра астатніх... Старшыня журы ў дадзенай намінацыі кінарэжысёр, сцэнарыст, дацэнт кафедры рэжысуры кіно і тэлебачання Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Алена Турава адзначыла дабайную работу адборачнай камісіі, аднак у размове з аглядальнікам "К" таксама падкрэсліла: "Мне сапраўды крыху не па сабе ад напаўнення намінацыі. Радуючыся за лялечнікаў, чые спектаклі сталі сапраўднай з'явай у тэатральным жыцці, дадам: хацелася б, каб падзей такога ўзроўню ў дачыненні да дзіцячага рэпертуару было больш і ў іншых кірунках. Мяркую, гэта праблема глабальнага узроўню. Верагодна, тут патрэбная моцная работа ў кірунку падтрымкі рэжысёраў, якіх цікавіць юная аўдыторыя, і дзіцячага рэпертуару тэатраў".

Звярніце ўвагу, што ў аснову спектакляў-намінантаў пакладзены арыгінальны літаратурны матэрыял: пяшчотная казка нашай Святаляны Залескай-Бень "Самы маленькі самалёт на свеце", жартоўна-філасофская п'еса сучаснага польскага драматурга Марты Гуснёўскай "Вялікі змей" і цыркавая гісторыя расійскага драматурга Міхаіла Барценева "Горад клоўна Піка". Ці не падаецца вам, што гэтыя назвы — сур'ёзная нагода задумацца? Шырока вядомы матэрыял часам ператвараецца ў руціну. Незацяганы тэкст можа стаць спускавым кручком для творчых здабыткаў ўсяго калектыву. Да наступнай Нацыянальнай тэатральнай прэміі два гады. Ёсць час для эксперыменту..

K

Адвечны Марозка на першай прыступцы

Топ-ліст "навагодняй кампаніі" ад рэжысуры: без Гары Потара, але...

сюжэтаў не толькі родам з сёвай даўніны, але звярнуцца да тых кніг, якія найбольш цікавыя сённяшняму пакаленню? Заўсёды можна знайсці баланс паміж модай і якасным літаратурным матэрыялам...

Разумею, Гары Потара на беларускай тэатральнай сцэне мы наўрад ці пабачым: пытанне — у дамовах з аўтарам і непад'ёмных аўтарскіх адлічэннях. Можна пашукаць пісьменнікаў з больш прыемнымі для тэатра ганарарнымі ўмовамі, але плаціць ўсё роўна дзевяцецца. Таму адміністрацыі прасцей узяць пазнавальную і, па сутнасці, бясплатную класіку... Аднак прыём да разгляду ідэальны варыянт: фінансаванне для аўтара закладзена ў бюджэт. Дзе знайсці свежы матэрыял? Выкажу, магчыма, дзіўную думку, але па ідэі для сцэнічнага ўвасаблення можна паспрабаваць звярнуцца ў... бібліятэку. Прынамсі, дырэктар сталічнай Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк Таццяна Швед кажа: "Штогод складаецца рэйтынг найбольш запатрабаваных дзіцячых аўдыторыяў кніг. У топ-лісце шмат сучасных беларускіх пісьменнікаў: Людміла Рублеўская, Алена Масла, Марыя Бершадская..." Так, іх кнігі — не п'есы, але тэатрам можна паспрабаваць загадаць супрацоўніцтва з аўтарам. Ёсць і добры прыклад: сумесная праца ТЮГі і пісьменніцы Таццяны Сівец, у выніку якой тэатр узабагаціўся спектаклем "Брык і Шуся шукаюць лета".

Рэжысёр-пастаноўчык Брэсцкага акадэмічнага тэатра драмы Цімафей Львёўскі са мной не пагаджаецца: "Дзіцячая драматургічная літаратура, канешне, багатая на назвы, але — скупая на сюжэты. Адкрыце любы сайт з п'есамі-казкамі і паспрабуйце адшукаць там добрую п'есу з новымі героямі, свежымі сюжэтамі, арыгінальнымі тэкстамі! Акрамя таго, уладальнікі сайтаў проста не фільтруюць п'есы па якасці — вось і адшукай варты ўвагі тэкст у кучы інтэр-

кі ёсць шыкоўных кніг, якія прайшлі праверку часам, аднак не дабраліся да нашых падмосткаў. Прынамсі, у Англіі, акрамя персанажа з удалым сцэнічным лёсам па мянушцы Віні-Пух, ёсць яшчэ адзін шыкоўны мядзведзік — Падынгтан. Адну з гісторый не так даўно ўдала экранізавалі, узяўшы сярод нашых дзяцей хвалю цікавасці да яго. Сама была сведкай, як у сталічнай дзіцячай бібліятэ-

19 — 20 лістапада ў Наваполацку, у Палацы культуры "Нафтан", прайшоў XV Адкрыты рэспубліканскі конкурс юных выканаўцаў эстраднай песні "Халі-Хало". З больш як 120-ці дасланных заявак адабралі 51 фіналіста ў трох узроставых намінацыях — ад 8 да 16 гадоў. Гран-пры атрымала 15-гадовая Ірына Круглік з Магілёва. Усяго лаўрэатамі і ўладальнікамі спецыяльных прызоваў сталі 16 эстрадных спевакоў з розных куткоў Беларусі і, улічваючы адкрытасць конкурсу, Расіі.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Вядомы беларускі кампазітар Алег Елісеенкаў не ўпершыню ўдзельнічаў у складзе журы "Халі-Хало". Да таго ж, ён даўно і пільна сочыць за конкурсным рухам у эстраднай галіне, таму можа параўноўваць спаборніцтва, вылучаючы ў іх найбольш адметныя тэндэнцыі.

Без маленькіх "штангістаў"

— Конкурс у Наваполацку, — адзначыў Алег Елісеенкаў, — заўжды трымае марку. Так адбываецца таму, што там ідзе вялікая падрыхтоўка да кожнага наступнага спаборніцтва. Праўда, старэйшая група сёлета была не такой моцнай, як сярэдняя і малодшая, але, зразумела, год на год не прыпадае: нават бульба не заўсёды ўроджыць, нягледзячы на ўсе намаганні аграномаў. Што ж тады казаць пра "вырошчванне" талентаў? Талент насамрэч — сапраўдная рэдкасць. Да таго ж, у кожнага чалавека ёсць свае пікі і спады. Іншымі словамі, трэба, каб на момант спаборніцтва яшчэ і зоркі сышліся. Але ж агульны ўзровень быў вельмі добрым, і гэта, як ні дзіўна, утварала дадатковыя складанасці для журы: калі няма каго адсейваць і ўсе добра падрыхтаваныя, заўсёды баішся памыліцца, бо адчуваеш адказнасць за будучы творчы лёс кожнага з удзельнікаў.

Адзначу, што конкурс "Халі-Хало" выпрацаваў свае падыходы да абавязковага рэпертуару. Апошнім часам назіраецца агульная тэндэнцыя хуткага сталення дзяцей, гэта асабліва заўважна на конкурсах, калі маленькія хлопчыкі і дзяўчынкі засвойваюць цалкам дарослы рэпертуар — і падтурхваюць іх да гэтага бацькі і выкладчыкі. У Наваполацку ж ад дзяцей патрабуецца песня

з мультфільма. І асабіста я не магу не ўхваліць такое жаданне арганізатараў захаваць дзецям нармальнае спеўнае дзяцінства, не рабіць з іх гэтых маленькіх "штангістаў", якія задавальваюць амбіцыйны педагогаў і тых дарослых, што іх апякуюць. Лічыцца, што простыя дзіцячыя песенькі — не для конкурсаў. Ёсць нават азначэнне, што гучыць як прысуд: не конкурсная песня.

Але ж конкурснай яе можна зрабіць самастойна! Дзесьці штосьці ўскладніць, дадаць на проігрышы вакальную кадэнцыю. Цудоўным прыкладам таго, як гэта зрабіць, стала ўсім вядомая "Чунга-чанга", што прагучала на конкурсе ў новай адметнай аранжыроўцы, з ускладненай вакальнай партыяй — і мела сапраўдны фурор. Так і трэба рабіць!

Гран-пры адзінагалосна было аддадзена Ірыне Круглік з Магілёва, якая займаецца ў Нэлі Бардуновай ў тэатры-студыі "Вясёлка". Дзяўчынка, якой споўнілася 15 гадоў, неаднойчы ўдзельнічала ў гэтым конкурсе — у розных узроставых намінацыях. Станавілася лаўрэатам. І вось, нарэшце, атрымала Гран-пры. Гэта сведчыць пра паслядоўнасць не толькі яе вакальнага выхавання, але і самога конкурсу ў Наваполацку. "Халі-Хало" не проста знаходзіць узростна-кімсьці таленты і ўзводзіць іх на эстрады Алімп, а непасрэдна ўдзельнічае ў такім вырошчванні талентаў і іх далейшай падтрымцы.

K

На старонках “К” шматкроць узнімалася набалелая праблема: у краіне не ставала пляцоўкі для развіцця праектнага тэатра. Нарэшце можна канстатаваць, што справа зрушылася: днямі ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў прэзентавалі залу на 70 месцаў, прызначаную для эксперыментальных тэатральных форм, якія вылучаюцца камернасцю, лаканічнасцю, блізкасцю да глядача. Пляцоўка ўзнікла ў выніку плённага супрацоўніцтва НЦСМ і Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Па сутнасці, яна стала першай і пакуль адзінай у Беларусі “blackbox” — “чорнай скрыняй”, сучасным тыпам універсальнай сцэны, якая дазваляе розныя трансфармацыі прасторы. Падчас прэзентацыі ўзнікла дыскусія пра перспектывы развіцця пляцоўкі. Прапануем самыя цікавыя выказванні.

Настасся ПАНКРАТАВА

Крысціна СМОЛЬСКАЯ, тэатральны крытык, педагог: — Хочацца адразу зазначыць, што для Беларусі праектны тэатр — паняцце не новае. Знакаміты тэатр Ігната Буйніцкага, тэатры-студыі 1980 — 1990 х — гэта яго разнавіднасці. Такая форма творчага ўзаемадзеяння выгодна адрозніваецца ад рэпертуарнай сваёй мабільнасцю, адсутнасцю межаў для эксперыменту, мастацкай свабоды, магчымасцю рабіць гледача актыўным саўдзельнікам тэатральнага дзейства. Пры гэтым няма патрэбы рабіць купюры ў тэксце, пазбягаць абсцэннай лексікі.

Таццяна ТРАЯНОВІЧ, рэжысёр, кіраўнік Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры БДАМ: — Калісьці ўсё пачыналася са звароту да Прэзідэнта краіны з прапановай адкрыць пляцоўку для работы маладых рэжысёраў. У выніку пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў заснавалі Цэнтр эксперыментальнай рэжысуры. Такім чынам, новую структуру адразу ж уключылі ў адкацыйны працэс. Мы карысны адзін аднаму: БДАМ фінансавала падтрымлівае выезды нашых паставак на міжнародныя фестывалі, а ЦЭР дае магчымасць старшакурснікам стварыць у праектны тэатр спектакль, які залічваецца ВНУ ў якасці дыпломнага праекта. Аднак існуе праблема: у ЦЭР ёсць толькі памяшканне для рэпетыцый, гледача зваць няма куды.

Уладзімір ГАЛАК, мастацкі кіраўнік НЦСМ, даследчык тэатральнага мастацтва: — Новая тэатральная зала з’яўляецца часткай вялікага арганізму Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў — адзінага дзяржаўнага апэратара, які займаецца распаўсюджваннем, папулярызаваннем, увогуле развіццём сучаснага айчыннага мастацтва ў краіне і за яе межамі. Уласна тэатральнымі праектамі НЦСМ займаюцца два чалавекі: мастацкі кіраўнік і спецыяліст, які адказвае за рэкламу і прамоўванне праекта ў сацыяльных сетках і медыя.

Крысціна СМОЛЬСКАЯ: — Як бачым, вялікага цэха, як у рэпертуарным тэатры, тут няма, і тым не менш у НЦСМ ствараюцца праекты, што ўдзельнічаюць у міжнародных фестывалях і намінуюцца на Нацыянальную тэатральную прэмію.

Уладзімір ГАЛАК: — Так, у тэставым рэжыме пляцоўка функцыянавала некалькі гадоў, некаторыя праекты знаходзілі сабе, а мы намацвалі кірунак развіцця. Новую глядзельную залу прапануем для пракату эксперыментальным калектывам. Для нас не мае значэння наяўнасць у іх дыпламаў аб рэжысёрскай ці актёрскай адукацыі, галоўнае — мастацкая якасць канчатковага прадукту. Апошнім годам спрабуем працаваць, як пляцоўка, што спрыяе развіццю творчых ініцыятыў, а таксама апрабоўваем такія кірунак дзейнасці, як прадзюсарства. Падкрэслію, НЦСМ не аказвае прамоў фінансавай дапамогі. Мы прапануем прастору для пракату, а за кошт продажу білетаў адбудзецца самафінансаванне паставаўкі. Таксама можам аказаць дапамогу ў сумесным пошуку сродкаў (падрыхтуем да размовы з патэнцыйным спонсарам, распавядзем,

праміі — Н.П.) ставіцца толькі на панядзелкі, бо ў пастаноўцы задзейнічаны актёры трох сталічных прафесійных тэатраў, а на пачатку тыдня ў гэтых дзяржаўных установах выхадны.

Уладзімір ГАЛАК: — Мы не можам пахвастацца такой стабільнасцю афішы, як у рэпертуарным тэатры. У незалежных калектываў свае фактары занятасці. З-за гэтай спецыфікі мы можам прыкладна скласці рэпертуар максімум на месяц наперад, аднак усё роўна пазначаем для гледачоў, што афіша карэктывуецца і папаўняецца “жыўцом”.

Рычард СМОЛЬСКИ, старшыня Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў, доктар мастацтвазнаўства, прафесар: — Міністэрства культуры актыўна праводзіць работу па ўкараненні дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Ці ёсць у вас прыклады ўдалага супрацоўніцтва?

“Чорная скрыня” для нефармату

Адна з першых паставак у “чорнай зале” НЦСМ — спектакль “Ілюзіі”. Фота Крысціны ГРЭКАВАЙ

Пракатная пляцоўка ад “адзінага дзяржаўнага апэратара”

як стаць саіскальнікам грантаў і гэтак далей), каб дапамагчы далейшай вітальнасці праекта.

Таццяна ТРАЯНОВІЧ: — Сапраўды, час вымагае ад рэжысёра неабходнасці быць, да ўсяго, і менеджарам. Было б добра, каб абавязкі падзяляліся паміж асобнымі людзьмі, але ў большасці пачаткоўцаў няма такой магчымасці. Мы іх арыентуем, што работа як у праектны тэатр, так і ў дзяржаўным прадугледжвае пошук сродкаў. Фармат нашай пляцоўкі не рознічаны на пастаноўку камерцыйна паспяхова, касавых праектаў. Звычайна абіраюцца п’есы, якія не патрабуюць вялікага грашованага ўлівання.

Уладзімір ГАЛАК: — Мы таксама вырашылі актыўна развіваць сацыяльны тэатр: разам з Таццянай хочам папрацаваць з адзінокімі пажылымі мінчанамі, з жыхарамі дамоў для пенсіянераў і інвалідаў. Зрэшты, наш праект у галіне сацыяльна-дакументальнага тэатра на дадзеным этапе прайшоў у паўфіналі конкурсу сацыяльных праектаў “Social Weekend”.

Таццяна ТРАЯНОВІЧ: — НЦСМ і ЦЭР толькі пачынаюць супрацоўніцтва. Уладзімір Галак як мастацкі кіраўнік запрашаецца на прагляд, а пасля пагаджаецца (ці не) на з’яўленне на яго пляцоўцы новага спектакля. Афіша новай залы складаецца з улікам патрабаванняў калектываў, бо менавіта яны дыктуюць нам умовы. Напрыклад, спектакль “Ілюзіі” (уключаны ў конкурсную праграму сёлёнай Нацыянальнай канчатковай

забывайцеся на аўтарскія адлічэнні, якія мы абавязаны выплачваць. Напрыклад, спектакль Наталлі Ляванавай “Па імені Спадар” пастаўлены па п’есе нямецкага драматурга Філіпа Лёле. У Германіі няма паняцця бязвыплатнага паказу. Нас выратаваў інстытут Гётэ, які пакрыў выдаткі па аўтарскіх правах на некалькі паказаў на год. Хацелася б і больш дасканалое светлавое абсталяванне (у наяўнасці толькі базавы камплект, які дае агульнае асвятленне).

Аляксей СТРЭЛЬНИКАЎ, тэатразнаўца, спецыяліст Цэнтра эксперыментальнай рэжысуры БДАМ: — Каб мець прадстаўленне пра выдаткі, назаву толькі адну лічбу: тры гады таму мы аддалі 6 мільёнаў недэнамінаваных рублёў за арэнду толькі мультымедыйнага абсталявання, каб паказаць у НЦСМ спектакль “Сумны хакеіст” (Цэнтр візуальных і выканаўчых мастацтваў “АРТ Карпарэйшн” сумесна з тэатрам “post” з Санкт-Пецярбурга). Што да сцэнаграфіі, дык на новай тэатральнай пляцоўцы не пабудуеш дэкарацыі, але ўсё роўна мастаку ёсць дзе разгарнуцца. Радуе, што тут творцы не сустракаюць з прадзюсцямі. Кожны з рэжысёраў прыходзіць са сваімі прынцыпамі і поглядамі, сам вызначае, як гэтыя чорныя сцены ператвараць у тэатральную залу. І чым больш будзе фантазіі ды крэатыву, тым больш цікава.

Уладзімір ГАЛАК: — Удакладню, згодна з патрабаваннем Міністэрства культуры, у нас створаны мастацкі савет. У яго ўваходзяць у тым ліку Аляксей Стрэльнікаў, Крысціна Смольская, Таццяна Траяновіч... Мы — дзяржаўная пляцоўка, таму нам не патрэбнае гастрольнае пасведчанне, адсутнасць па штатным раскладзе сваёй трупы дазваляе працаваць без плана напаўняльнасці залы.

Антон МАКУХА, актёр, рэжысёр: — Асабіста я задаволены, што з’явілася пляцоўка, на якую можна прыйсці і працаваць. І няважна, што ў памяшканні нічога няма: калі я ствару ў “чорнай скрыні” магію, дык усё ажыве. А магчымасць працаваць над нефарматным праектам разам з прафесійнай камандай дае маладому рэжысёру ўпэўненасць, што мецэнат абавязкова знойдзецца і ўсё сканецца з мёртвай кропкі.

Таццяна ТРАЯНОВІЧ: — Дарэчы, Антон Макуха — сёлетні выпускнік БДАМ. Яго дыплом “Машыністкі”, як і многія шыкоўныя спектаклі дыпломнікаў, быў паказаны ўсяго аднойчы... Па вопыце я бачу, як часта пасля абароны спектаклі знікаюць. Мне здаецца, для маладога прафесіянала вельмі важна, каб праект першага спектакля быў рэгулярным. Трэба, каб на працягу хаця б года можна было паглядзець, як спектакль развіваецца, як жыве і абрастае падрабязнасцямі. Пастаноўку павінны паглядзець калегі — такі чынам, верагодна, пачатковец у прафесіі зможа трапіць у рэпертуарны тэатр, знайсці месца для наступнай пастаноўкі, а можа створыць свой праектны тэатр. Малады рэжысёр мае права выбіраць свой шлях, галоўнае, яго жыццё ў прафесіі будзе працягвацца. Многія звярталіся па дапамогу ў пошуках пракатнай пляцоўкі ў ЦЭР і НЦСМ. Як бачыце, у выніку мы самі яе і зрабілі. Праект запатрабаваны, зала паступова ператвараецца ў сапраўдную тэатральную прастору. Тут добрая акустыка, даверлівая атмасфера. Аку ўкладлі нямама высілкі, каб тут было ўтульна і гледачу, і рэжысёру. Вось і Антон Макуха ўжо да нас папрасіўся — будзе аднаўляць дыплом. Таму калі рэжысёр захоча прабіцца сюды, ён гэта зробіць.

Дзяжурны па нумары

Паміж “хочацца” і “трэба”

На мінулым тыдні адбыўся V Форум маладых журналістаў “Агульны погляд у будучыню. СМІ: маральнае вымярэнне”, пра які мы згадалі ў “К” № 47. Зараз абазначу некалькі галоўных, як на маю думку, тэм выступуюцаў пленарнага пасяджэння “Маральнасць як асноватворны прынцып прафесійнай дзейнасці журналіста”.

Вольга РОПАТ

Так, у сваім выступленні “Трансфармацыя медыя. Рэвалюцыя і эвалюцыя” дэкан факультэта філасофіі і сацыяльных навук БДУ Вадзім Гігін згадаў, што 1980 — 1990-я — “залатая” эпоха журналістыкі. Цяжка не пагадзіцца, але ў сённяшніх умовах прафесія крыху страціла свае пазіцыі. Мяркую, звязана гэта са з’яўленнем інтэрнэта: калі раней журналіст быў экспертам, то зараз у якасці эксперта можа выступіць (у сацыяльных сетках ці ў блогах) той жа мастак або пісьменнік. Галоўнае — заваяваць давер аўдыторыі, наладзіць з ёй камунікацыю, “посціць” творы ці іх урыўкі або, скажам, сямейны фотаархіў... Раней журналісты “адкрывалі” імёны для аўдыторыі, а зараз творца і сам можа “прапіярыць” сябе. З іншага боку, інтэрнэт дае і журналісту магчымасць аператыўна выказвацца, праводзіць эксперыменты, стаць бліжэйшым да аўдыторыі.

“Зараз мы ўступілі ў свет нестабільнага, калі няма адзіных правілаў гульні, у тым ліку і ў журналістыцы. Для таго, каб быць паспяховым журналістам, трэба мець аўтарскую пазіцыю. Людзі хочуць бачыць не абязлічаную інфармацыю. Чалавек хоча даведацца аб аўтарскай пазіцыі журналіста, ён чакае яго меркавання. Чаму зараз адбываецца бум блогаў і аўтарскіх калонаў? Увогуле аўтарская журналістыка — не толькі спосаб самавыражэння. Гэта спосаб выбудавання ўласнай стратэгіі паводзінаў”, — сказаў Вадзім Гігін.

А з вопыту кітайскіх медыя ён згадаў у тэму, у прыватнасці, наступнае. Для кожнага спосабу падачы інфармацыі там існуюць адпаведныя кодэксы этыкі, скажам, для публікацыі мабільных дадаткаў, паводзінаў у сацыяльных сетках, паводзінаў у СМІ.

Першы сакратар Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі Андрэй Белякоў сказаў, што ў моладзі ўзрос інтарэс да нашых культурных традыцый. У якасці прыкладу ён згадаў Дзень вышыванкі. Але асабіста мяне турбуе наступнае пытанне: моладзь адмыслова носіць вышымайкі, робіць тату з беларускімі ўзорамі толькі праз павеў моды? Другі момант, пра які казаў Белякоў, — свабода ў журналістыцы. Іншыя разам таксама задаюся пытаннем: свабодны журналіст — які ён? У любым выпадку журналіст абмежаваны нават у тэмах. Хаця б таму, што трэба ў першую чаргу пісаць пра тое, што цікава чытачам. Выступоўца згадаў словы галоўнага рэдактара газеты “Аргументы і факты” Ігара Сакалова, які на адным з адкрытых дыялогаў сказаў: “Калі ты незалежны журналіст — ты залежны журналіст. А калі ты залежны журналіст, дык не журналіст”. Увогуле цяжка знайсці тую самую “залатую” сярэдзіну, тое, што знаходзіцца паміж “хочацца” і “трэба”. Таму многім маладым журналістам, якія трапілі ў сітуацыю “знаходжуся на раздарожжы” трэба зараз зрабіць выбар, каб не было балюча за бязмэтна пражытыя гады. Спадзяюся, выбар акажацца правільным.

Музей-сядзіба “Пружанскі палацык” даўно стаў прадметам добрай заіздрасці для многіх іншых раёнаў: маўляў, нам бы такі! Музей як сімвал, як рэгіянальны брэнд, як сапраўдны агмень культуры, што пастаянна спараджае інфармацыйныя нагоды... Паспех абумоўлены адрозненкалькі складнікамі. Папершае, само размяшчэнне: шыкоўны сядзібны дом у старым парку. Па-другое, дыктоўная экспазіцыя тут дапаўняецца цікавымі, а часам нават і рызыкаўнымі выставачнымі праектамі ды імпрэзамі зусім не месцаковага характару. І ўрэшце — але, як кажуць англічане, не ў апошнюю чаргу, — не выпадае сумнявацца ў важнасці ролі кіраўніка ўстановы. 1 снежня споўніцца пятнаццаць гадоў з таго дня, як гэту пасаду заняў Юрый ЗЯЛЕВІЧ — дасюль малады, імпатны, адкрыты для ўсяго новага. З ім мы гутарым пра будні, клопаты і мары музейшчыка ў гарадку, насельніцтва якога не дацягвае нават да дваццаці тысяч чалавек.

Падрыхтаваў Ілья СВІРЫН / Фота аўтара

— Усім вядома, якую ролю выконвае ў вёсцы настаўнік ці бібліятэкар. А як можна акрэсліць місію дырэктара музея невялічкага гарадка? Ці пазнаюць вас людзі на вуліцы?

— Я не медыяперсона, таму пазнаюць збольшага толькі знаёмыя — хаця дзякуючы спецыфіцы маёй дзейнасці іх вельмі шмат, і гэта часам дапамагае ў вырашэнні розных пытанняў. Што да місіі... Думаю, дырэктар музея ў правінцыі — ён адначасова і захавальнік духа высокай культуры, і ледакол, які пракладае ёй шлях у масы. Стараемся па меры сіл і магчымасцяў!

— Зразумела ж, асноўная ваша аўдыторыя — мясцовыя школяры...

— Не зусім так. Вядома, вучнёўскіх экскурсій па-ранейшаму шмат, прычым не толькі з Пружанаў, але і з Брэста, з Мінска, з вёсак. Але ў апошнія тры гады не меншы працэнт наведвальнікаў складаюць турысты і проста мясцовыя жыхары, якія рэгулярна ходзяць на імпрэзы. Апошніх — усё больш.

— А ці завітваюць калі людзі “ад сахі”?

— Яшчэ як! Чалавек прыязджае на сваім ровары на рынак, робіць справы, а пасля кідае “каня” ля ўваходу ў “Палацык” ды ідзе да нас. Між іншым, як мне падаецца, апошнім часам культурнымі падзеямі сталі больш цікавіцца менавіта людзі з вёскі. Яны бачаць па тэлевізары рэпартажы са сталічных музеяў, дзедваюцца, што падобнае ёсць і ў дваццаці кіламетрах ад дома, сядваюць на веласіпеды — і наперад!

— Загадчык Музея-сядзібы Міцкевічаў у Завоссі Анатоля Еўмянькоў на нашых вачах не пусціў у сваю “вотчыну” наведвальніка, які спякотным днём быў апрануты ў адны караценькія шорты. Маўляў, музей — гэта храм, а ў храм з голым пузам не ходзяць. А вы што зрабілі б у падобным выпадку?

— Я ветліва папрасіў бы яго надзець кашулю. У нас ёсць правілы паводзінаў, згодна з якімі наглядчык можа не пусціць чалавека ў неадпаведнай вопратцы. Бо раптам нехта прыйдзе ў музей з гноем на падэшвах ботаў. Вядома, нельга так! Здымі свае боты — і ідзі далей. У пэўным сэнсе, музей — гэта і сап-

раўды храм, храм гісторыі і культуры. Ды і людзі, якія працуюць тут за мізэрны заробкі, нясуць асаблівае служэнне. А таму заслугоўваюць асаблівай павагі. Увогуле, самае галоўнае ў музеі — менавіта чалавек, а не экспанаты. Прычым тут я маю на ўвазе не толькі супрацоўнікаў.

— Музейшчыкі чым далей тым болей займаюцца той дзейнасцю, якую яшчэ нядаўна называлі “немузейнай”. Як вы лічыце, дзе пралягае мяжа дапушчальнага: што можна, а што — не?

— Такую мяжу сёння правесці вельмі цяжка, бо найперш гэта — пытанне густу. Вядома, вар’этэ ці казіно — гэта “не па-музейнаму”. А вось паказ моды — чаму і не? У

З дырэктарам раённай скарбніцы пра амбіцыі, слой пылу, “Іваныча”, сацыяльныя сувязі і кагнітыўны дысананс

Музеі Гугенхайма ў Більбаа ладзяцца нават аўташоу, і яны выглядаюць цалкам арганічна — бо гэта ж таксама прадукт дзейнасці чалавека і з’ява сучаснай культуры. Музей прызначаны не толькі для дэманстрацыі “выпрабаваных часам” рарытэтаў — яму трэба смела адчыняць свае дзверы і для сучаснасці. За мяжой нікога ўжо не здзівіць, калі старадаўнія сядзібы кштальту нашай змяшчаюць калекцыі актуальнага мастацтва ды аточаны абстрактнай альбо светлай скульптурай.

— Вы апелюеце да сусветных трэндаў. А ці дапамагаюць вам да практычнай дзейнасці музейшчыкаў у райцэнтры?

— Натуральна, не заўсёды. Але гэта не азначае, што мы павінны ізалявацца ад сусветнай музейнай прасторы ды варыцца ва ўласным саку. Лічу, трэба няспынна цікавіцца і тым, што робіцца ў нашых цэнтральных музеях, і досведам суседзяў. Мне гэта ўдаецца не толькі дзякуючы інтэрнэту, але і праз прыватныя прыяцельскія стасункі. І ў Польшчы, і ва Украіне калегі рэалізуюць нямаля вартыя увагі праектаў. Знаёмства з імі дазваляе не толькі трымаць руку на пульсе жыцця, але і разумець, куды рухацца далей.

— Адзін з “нетыповых” для раённых музеяў напрамкаў вашай дзейнасці — імпрэзы сучаснага мастацтва і літаратуры. Ці

ёсць да іх цікавасць з боку тутэйшага гледача?

— Гэтую цікавасць найперш стварае сам музей. Каб мы нічога падобнага не рабілі, у Пружанах нават і не здагадаліся б, што такое мастацтва ў прынцыпе можа быць. Наўрад ці хто адсюль паедзе на вернісаж у Мінск. Але калі сучасная беларуская культура дэманструецца літаральна пад бокам, людзі ахвотна прыходзяць, каб убачыць, “раскаштаваць”, зрабіць высновы і потым распавесці суседзям. Думаю, музей і павінен быць крыніцай новага досведу ды, калі хочаце, кагнітыўнага дысанансу, задаючы чалавеку тэма пытанні, на якія той сам мусіць знайсці адказ. Іначай навошта мы ўвогуле патрэбны? Толькі паказваць

без экскурсавода на выставу, прысвечаную перакладчыку Васілю Сёмуху — і ўражваецца ўжо самай колькасцю надрукаваных на машыны аркушаў.

— Тут будзе дарэчы звыклае пытанне пра платныя паслугі. Усе толькі і спрабуюць знайсці новыя іх варыянты...

— Не буду арыгінальным, калі скажу, што галоўны іх від — продаж білетаў. Калі мае сябры заходзяць у музей, яны самі супраць таго, каб я іх бясплатна праводзіў: маўляў, мы заплацім, бо разумеем, што музей мае ў гэтым патрэбу, і купляючы білет, ты робіш, па сутнасці, грамадзянскі ўчынак. Што да іншых спосабаў заробку грошай... Тут найперш трэба задумацца, ці не пераўтвара-

ханізмы падтрымкі такіх энтузіястаў, сістэму ўзнагарод для іх: прыкладам, карткі членаў музейнага клуба. Ды можна хоць уласныя ордэны выдаваць, чаму б не?

— А ці будуць на такія ўзнагароды годныя прэтэндэнты?

— Яны ўжо ёсць, і іх шмат. Прыкладам, наша пружанская паэтка Ніна Дыдышка, якая заўсёды прыходзіць на імпрэзы і пытае: чым вам дапамагчы? Аднойчы прынесла прыезджым артыстам рондаль варанай бульбы... А неяк так здарылася, што выстава з Варшавы затрымалася на мяжы і прыбыла да нас літаральна за пятнаццаць хвілін да запланаванага адкрыцця. На тое, каб зрабіць экспазіцыю паўсотні карцін розных памераў і тэхнік, зазвычай патрэбна мінімум пару гадзін, але ў нас атрымалася значна хутчэй. Бо літаральна ўсе, хто прыйшоў на вернісаж — як мастакі, так і скажам, прадпрыемальнікі, — дружна разгрузалі творы ды ўдзельнічалі ў развесцы. Для апошніх гэта было нават за гонар!

Наогул, валанцёрства ў музеі можа мець самы розны характар. Хтосьці гатовы прыгатаваць гасцям гарбату, а іншы — бясплатна прывезці выставу з Брэста ці Мінска. Звяртаешся з такой просьбай, і калі машына ідзе парожня, чалавек ахвотна пагаджаецца. Каб не было гэтай дапамогі, ад многіх задумаў нам давялося б адмовіцца. Альбо падтрымка з выданнем каталогаў... Здраецца, прадпрыемальнік сам прыходзіць і пытае: “Што вам трэба?”. І такіх асоб, натуральна, трэба ўсяляк заахвочваць.

— Як фарміруецца ваш калектыў? Адкуль бяруцца музейшчыкі ў Пружанах? Ды і вы, уласна... адкуль узліся?

— Мой шлях вельмі тыповы для беларускага музейшчыка з рэгіёнаў. Васямнаццаць гадоў таму я скончыў Брэсцкі дзяржуніверсітэт па географічнай спецыяльнасці, прыйшоў працаваць у пружанскую школу. Але паколькі ўсё жыццё займаўся краязнаўствам, неўзабаве стаў супрацоўніцай з музеям, які тады толькі набываў свой цяперашні выгляд. Калектыў там быў цудоўны, я таксама спадабаўся, і мяне, што называецца, “перавербавалі”. Канешне, я згубіў у даходах, але... не надта пра тое задумваўся. Усе астатнія нашы супрацоўнікі прайшлі прыкладна той самы шлях — з адукцыі ў музей. Мы нядаўна чакалі спецыяліста ўжо з профільным дыпламам, якая родам з Пружанаў. Але, па зразумелых прычынах, яна вырашыла застацца ў Мінску.

— А ці ёсць праблема з кадрамі?

— У нас была два месяцы вакантнай пасада навуковага супрацоўніка. Мы самі звярталіся да кандыдатаў, вялі з імі перамовы, аднак... на 250 рублёў у месяц ехаць сюды ніхто доўга не пагаджаўся. Думаю, гэта праблема ўсёй сферы культуры: добрыя спецыялісты, у прынцыпе, ёсць, але яны прыйдуць ва ўстановы толькі тады, калі будучы годны заробкі. А пакуль пра гэта не выпадае і казаць.

— Вы ўжо паўтара дзясцігоддзі кіруеце раённым музеям — і, што называецца, прыраслі. А калі прапануюць узначаліць нейкую ўстанову, скажам, у Мінску — ці пагодуецца?

— Я не кар’ерыст па сутнасці, у мяне няма амбіцый у гэтым рэчышчы. Але каб “радзіма паклікала”... Не, я адрозна не пагадзіўся б, папрасіў бы крыху падумаць. Мне ўжо сорак, тут мая сям’я, тут наладжаны сацыяльныя сувязі... Да ўсяго, не так і важна, у якім музеі ты працуеш — раённым альбо цэнтральным. Ну, хіба толькі фінансаванне рознае.

— Выправіўшыся сёння з музея паабедать, мы патрацілі хвілін сорак, каб знайсці хоць

Хто самы галоўны ў музеі?

рэчы — гэта ўжо замала, асабліва ў цяперашні век тэхналогій. Тады нас хутка заменіць даступныя для ўсіх 3D-выявы.

— Аднак сёння культура наадварот імкнецца быць усё больш зразумелай, патураючы патрэбам спажываўца. Каб той “не праходзіў міма” ды хоць нешта заглаціў за ўваход — хай сабе і на выставу матылёў...

— Але такая культура не можа прапанаваць чалавеку нічога новага! Яна ўспрымаецца выключна як фон і ўздзейнічае на свядомасць не больш, чым колер сцен. Нашу мэту я бачу прынцыпова іншай: стварыць той асяродак, які здатны даваць наведвальніку штуршок для мыслення і ўнутранага развіцця. Чалавек выходзіць са сваёй кватэркі ў панэльным доме — і неўзабаве трапляе ў зусім нязвыклы для яго інтэр’ер XIX стагоддзя. Падымаецца на другі паверх — а там, напрыклад, карціны Алеса Родзіна. І ў яго ўнікае пазітыўны ўнутраны канфлікт.

Што да матылёў... Камерцыйныя праекты мы ў музеі болей не ладзім, прычым адмовіліся свядома. Чаму? Бо яны не маюць той энергетыкі, якая ўласціва выставам, дзе прадстаўлены каштоўныя артэфакты і сам дух іх стваральнікаў. Паверце, гэта “прабівае” нават чалавека з вуліцы! Колькі разоў назіраў, як наведвальнік прыходзіць

юць яны музей у цырк, нівелюючы тым самым яго сацыяльную функцыю.

— Ваш наведвальнік — гэта пасіўны глядач, альбо ён гатовы ўступіць у камунікацыю: нешта спытаць ці прапанаваць?

— Людзі ў нас вельмі камунікабельныя, і нашы наглядчыкі вам гэта ахвотна засведчаць. Наглядчык — гэта ўвогуле ці не галоўны чалавек у музеі, бо мае непасрэдны кантакт з соцыумам і бачыць, як наведвальнік рэагуе на тэма і іншыя творы альбо экспанаты. Дарэчы, рэакцыя можа быць і такой: “А ў мяне таксама падобны глянцёў, магу вам прынесці”. Мы, вядома, не адмаўляемся. Альбо: “Я ведаю аўтара гэтай карціны, у мяне на сцяне нават яго твор вісіць: звяртайцеся!” Мы і сапраўды звяртаемся праз нейкі час, калі рыхтуем выставу таго мастака — і атрымліваем на дэпазіт невядомы дагэтуль яго твор. Уяўляеце, нават такія цуды здараюцца!

— Буйныя сталічныя музеі маюць апякунскія рады. А ці магчыма ўявіць нешта падобнае ў Пружанах?

— Гэта тое, над чым мы працуем. Хочам стварыць пры музеі нават не апякунскую раду, а шырокі валанцёрскі рух, арганізаваную супольнасць сяброў. Такая патрэба відавочная, бо толькі нашымі сіламі шмат не зробіш. Распрацоўваем ме-

якую кавярню, бо рэстаран “савецкага тыпу” таксама акурат закружыў на абед.

— Цудоўна вас разумею...

— **“Пружанскі палацык” — гэта як перліна, якая патрабуе атачэння ў выглядзе адпаведнай турінфраструктуры. Чаму б не давесці да ладу парк, не стварыць у ім кавярню, гатэль, адпаведныя эпосе атракцыйны кшталту катання на брычцы... Тады б і турысты ехалі сюды ахвотней, і даходы яўна выраслі бы.**

— Што тут казаць, гэта даўнія нашы мары...

— **Толькі мары?**

— Калі планы не маюць пад сабой матэрыяльны падмурак, яны пераўтвараюцца ў мары. Але план таксама ёсць, мы распрацавалі яго дзесяць гадоў таму. Вось, зараз дастану з шафы. *(Дастае і зусім некарцінна здмувае тонкі слой пылу.)* Глядзіце. У гэтай частцы парка добра было б аднавіць гаспадарчы двор — балазе ёсць апісанні тых пабудоваў, якія былі тут пры Швыкоўскіх. Сюды мы планавалі вывесці сваю этнаграфічную экспазіцыю, якой у шляхецкай сядзібе не месца. У асобным будынку — скульптурныя кампазіцыі Мікалая Тарасюка. Як вядома, мы валодаем вялізнай калекцыяй твораў унікальнага разб'яра, і турысты рэгулярна нас пра іх пытаюць, але дэманстраваць яго творы пастаянна ў “Палацыку” наўрад ці мэтазгодна. Вось тут — гасцявая дамкі, кавярня, дэндрапарк з экзатычнымі птушкамі, альтанкі, карцэртная пляцоўка для адпаведнай эпосе музыкі, суверніная лаўка... Яшчэ адна наша мара — экспазіцыя цікавых камянёў, якія можна пазбіраць па раёне. Зразумела, пра канкрэтыку пакуль казаць не выпадае — дэтальны праект павінны распрацоўваць ландшафтныя дызайнеры. Але агулам ідэя, як бачыце, сфармуляваная.

— **Здаецца, нават сам стары прысудзібы парк мог бы стаць добрай атракцыяй для аматараў рамантыкі. Аднак, як мы пераканаліся падчас шпацыру, ён пакуль не надта дагледжаны...**

— Прабачце, але пытанне не да мяне. Парк — гэта не наша тэрыторыя. Ён належыць камунальнікам.

— **А ці добра, што адзіны некалі сядзібыны комплекс падзелены паміж двума ўласнікамі?**

— Да 2010 года парк быў нашым, і мы, лічу, надрэзана з ім спраўляліся. Усе супрацоўнікі, уключна са мной, выходзілі раз на тыдзень у пальчатках і прачэсвалі тэрыторыю, збіраючы смецце. Касілі рукамі, бо трымер быў толькі адзін. І людзі працавалі аддана. Ды і сачыць за парадкам нам было прасцей, чым такой вялікай арганізацыі, як ЖКГ: кожны работнік у нас быў пад кантролем.

— **А ці не былі б вы супраць ізноў узняць парк на баланс?**

— Пэўна, не быў бы, але толькі з той умовай, што разам з гэтым складаным аб'ектам, мы атрымаем таксама і дадатковыя стаўкі, транспарт, тая ж трымеры... Увогуле, павінен быць створаны комплексны план рэканструкцыі парка. Як-ніяк, гэта помнік прыроды, хай і мясцовага значэння.

— **Што яшчэ заўважна няўзброеным вокам, дык гэта патрэба рамонт будынка, хаця б касметычнага...**

— Баюся, касметычным тут ужо не абыйсцяся. Самі разумеюць, рэстаўрацыя прайшла яшчэ ў 1990-я, прычым рабілася яна вельмі марудна і, будзем шчырымі, аб'я-як. Скажам, падлогу фарбавалі проста па тынкоўцы, якая папярэдне асыпалася са сцен. Да ўсяго, ніхто адразу не разлічваў, што тут будзе музей: да нас будынак змяніў некалькі гаспадароў. Адпаведна, пра кліматыч-

ны рэжым, патрэбны для захавання экспанатаў, нават і казаць не выпадае. Пры панях у сядзібным доме былі печы, якія ўзімку грэлі, а ўлетку выконвалі функцыі кандыцыянераў ды выцягвалі вільгаць, але ў савецкі час гэту сістэму парушылі. Таму ў міжсезонне тут проста жахліва. Для прадметаў мы імкнемся стварыць больш-менш памысныя ўмовы захоўвання, а людзі хварэюць...

Дах таксама, як бачыце, залатваем паціху. На блясе пастаянна выступае карозія, і самы лепшы спосаб вырашэння праблемы — не марнаваць грошы на тая ж латкі, а кардынальна ўсё памяняць. Марым, каб новы дах быў як аўтэнтчны — з медзі. Тады яго і фарбаваць не давалося б, а натуральны колер — куды больш дыхтоўны. А калі ўжо будаўнічыя работы завершацца, можна будзе думаць і пра рээкспазіцыю...

— **У Пружанах турызм і наогул інфраструктура развіваюцца прыняцтва ў іншым кірунку — зусім немудзейным. Прыкладам, тут з'явіўся нават свой аквапарк!**

— Падобныя аб'екты, вядома, нялішня, але яны павінны быць сувымернымі маштабам горада і яго рэальным патрэбам.

— **Дык ці не лепш было інвеставаць у той самы калямузейны комплекс?**

— Магчыма, і так. Эканамічны вынік тут быў бы, напэўна, не такі сумны. А ўвогуле, каб ад мяне залежала развіццё раёна, я укладаў бы грошы найперш не ў музей, а ў стварэнне высокарэнтабельнай вытворчасці і новых працоўных месцаў у рэальным сектары. Як ні круці, мы ўсе залежым ад эканамічнага стану, і музей таксама.

— **Вы казалі пра музей Тарасюка ў Пружанах. Але ці не лепш яго нарэшце стварыць у роднай хаце майстра ў вёсцы Стойлі?**

— Адно другому не замінае. Наколькі мне вядома, музейефікацыяй сядзібы Тарасюка занялася яго сям'я. Тое самае, дарэчы, тычыцца і хаты, дзе жыве Рыгор Шырма.

— **А ці магчымае супрацоўніцтва паміж такімі энтузіястамі і музейнымі ўстановамі? Бо часта людзі маюць самыя лепшыя намеры, але ім бракуе элементарнай кампетэннасці.**

— Вядома, яны да нас звяртаюцца па кансультацыі — скажам, па пытаннях кансервацыі драўляных работ. Мы, не надта вялікія прафесіяналы ў гэтым рэчышчы, але пэўны досвед ужо паспелі назапасіць, таму можам нешта параіць.

— **Звяртаюцца неафіцыйна, па парадку, ці “праз бухгалтэрыю” — па платную паслугу?**

— Хутчэй, першае. Хаця многія ўспрымаюць такія стасункі менавіта ў камерцыйным ракурсе. Прычым я маю на ўвазе не толькі чыноўнікаў, але і саміх уласнікаў. Аднекуль у іх ёсць упэўненасць, што калі яны аддадуць спадчыну свайго знакамітага продка дзяржаве, тая будзе зарабіць на ёй наймаверныя грошы. Не буду ўдавацца ў канкрэтыку, але... быў прыклад, калі за лядашчую хату ў занябанай вёсцы гаспадары заламалі касмічную цану. У выніку, яна дасюль стаіць пустая.

— **Досыць звыклая для беларускага турызму сітуацыя: ёсць работнік культуры, які мае цікавую ідэю...**

— Прыкладам, аднаўленне сядзібы Крашэўскіх у Доўгім, пра якое мы таксама даўно марым.

— **...А ёсць прадпрымальнік, які мае рэсурсы, але не мае ідэі. І ў выніку бы грыбы пасля дажджу растуць аб'екты а-ля “У Іванчыча”. Ці ёсць шанцы на паразуменне?**

— Шанцы ёсць, але... само па сабе яно не адбудзецца. Добра правесці, скажам, форум культурных інвест-праектаў, запрасішы на яго

■ **"Добрыя спецыялісты, у прынцыпе, ёсць, але яны прыйдуць ва ўстановы культуры толькі тады, калі будуць годныя заробкі. А пакуль пра гэта не выпадае і казаць".**

■ **"Можна ж размясціць на тэрыторыі аграсядзібы невялічкі дзяржаўны музей, і ад гэтага карысць будзе ўсім — і прыватніку, і культуры краю. Але, вядома, трэба ўсё рабіць грунтоўна: правесці на тым месцы археалагічныя даследаванні, распрацаваць адпаведны той эпосе праект рэканструкцыі... Што да “безыдэйных” аграсядзібаў, я думаю, іх лік неўзабаве скароціцца — пасля прыняцця новага закона".**

■ **"Ці магчымае супрацоўніцтва паміж энтузіястамі і музейнымі ўстановамі? Вядома, яны да нас звяртаюцца па кансультацыі. Хаця многія ўспрымаюць такія стасункі менавіта ў камерцыйным ракурсе. Прычым я маю на ўвазе не толькі чыноўнікаў, але і саміх уласнікаў. Аднекуль у іх ёсць упэўненасць, што калі яны аддадуць спадчыну свайго знакамітага продка дзяржаве, тая будзе зарабіць на ёй наймаверныя грошы. Не буду ўдавацца ў канкрэтыку, але... быў прыклад, калі за лядашчую хату ў занябанай вёсцы гаспадары заламалі касмічную цану. У выніку, яна дасюль стаіць пустая".**

ўсіх зацікаўленых прадстаўнікоў бізнес-супольнасці. Некалі на Брэстчыне ўжо ладзіліся інвест-форумы, дзе прапаноўваліся, у тым ліку, і праекты, датычныя культурнага турызму, але там яны губляліся сярод многіх іншых — куды больш прывабных з пункту гледжання рэнтабельнасці.

— **Тая ж сядзіба Крашэўскіх... Чаму не стварыць на гістарычным месцы, звязаным са знакамітым пісьменнікам, калі не музей, дык аграсядзібу з пэўным музейным ухілам? Відавочна, яна б ад пачатку мела адметную і прыцягальную для турыстаў канцэпцыю — у адрозненне ад “Іванчыча”.**

— Цалкам магчыма. Да ўсяго, можна ж размясціць на тэрыторыі аграсядзібы невялічкі дзяржаўны музей, і ад гэтага карысць будзе ўсім — і прыватніку, і культуры краю. Але, вядома, трэба ўсё рабіць грунтоўна: правесці на тым месцы археалагічныя даследаванні, распрацаваць адпаведны той эпосе праект рэканструкцыі... Што да “безыдэйных” аграсядзібаў, я думаю, іх лік неўзабаве скароціцца — пасля прыняцця новага закона.

— **Але тут узнікае пытанне: як адрозніць “сапраўдны” агратурызм ад звычайнай здачы катэджаў унаймы? І — судзі хто? Скажам, у тым жа Пружанскім раёне?**

— І гэтая, і многія іншыя праблемы вырашыліся б, каб “на месцах” была адмысловая структура, якая спецыялізуецца менавіта на турызме — не спартыўным, вядома, а на культурна-пазнаваўчым. Без сумневу, кіраваць справамі тут павінны менавіта людзі, датычныя да культуры — а не да спорту, як цяпер. Тады і з уважанай экспертызаі праблем не было б.

— **А ці можа ваш музей стаць паўнаважным турыстычным цэнтрам рэгіёна? Прыкладам, чалавек прыязджае ў Пружаны, глядзіць экспазіцыю і пытае: а што вы мне яшчэ прапануеце?**

— Нешта абавязкова прапануем. У нас ужо ёсць такія паслугі, як экскурсіі па горадзе і раёне, распрацаваны адпаведныя маршруты. Не кажу, каб надта было тое запатрабавана, але экскурсіі дзесяць на год па раёне праводзім, па горадзе — часцей. Адночы нам патэлефанавалі веласіпедысты, якія падарожнічалі вялікай групай. Што ж, узяў я свой ровар ды правёў для іх велаякскурсію — першы і пакуль апошні раз у жыцці.

— **Адпаведна, кліент можа сам прапанаваць ідэю, і ёсць шанцы, што ён застанеца задаволены — нават калі такой паслугі няма ў прэйскуранце?**

— Так, вядома. Прынамсі, мы пастараемся. Наш музей адкрыты да ўсяго новага — нам гэта цікава.

— **У вашым музеі ёсць звыклая для ўсіх колішніх “штэтлаў” хіба: у экспазіцыі недастаткова адлюстравана яўрэйская спадчына. Хаця гэта, па-першае, належная даніна гісторыі (сто гадоў таму яўрэі тут складалі дзве траціны насельніцтва), а па-другое — задатак для развіцця настальгічнага турызму...**

— Літаральна са жніўня мы над гэтым працуем. Ёсць папярэдняе дамоўленасць аб падтрымцы яўрэйскай дыяспары за мяжой: выхадцы з Пружанаў хочучы, каб тут з'явілася асобная экспазіцыя, прысвечаная гэтай старонцы гісторыі. Мы ўжо знайшлі пад яе будынак, але пакуль не ўдаецца дамовіцца з уласнікам. А папярэдняе назва, дарэчы, — якраз “Штэтл Пружаны”.

— **У экспазіцыі вашага музея ёсць раздзел, прысвечаны гісторыі дывізіі, якая размяшчалася ў Пружанах. Ці няма адчуван-**

ня, што ваенная тэматыка ўносіць пэўны дысананс у агульную атмасферу “Палацыка”?

— Вядома, такое адчуванне ёсць. Але адзначу, што з'яўленне гэтага раздзелу — між іншым, па просьбах ветэранаў дывізіі — было заканамерным. Пружаншчына некалі з'яўлялася ледзь не самым мілітарызаваным раёнам СССР, і таму без ваеннай тэматыкі нам ніяк не абыйсцяся. Іншая справа, што і падаваць яе варта было б у іншым ключы — не толькі больш дарэчным, але і прывабнейшым для турыстаў. У нас даўно ёсць прапанова стварыць асобны музей ваеннай гісторыі краю на тэрыторыі былой часткі ў Слабудцы, дзе вайскоўцы несупынна стаялі яшчэ з канца XIX стагоддзя. Там захаваліся не толькі казармы розных эпох (хаця некаторыя ўжо зруйнаваны, прычым зусім нядаўна), але і бліндажы, стартавая пляцоўка для ракет... Можна было б зрабіць экспазіцыю ваеннай тэхнікі, цір ды іншыя атракцыі. Атрымаўся б цудоўны турыстычны аб'ект, які б адлюстроўваў, у тым ліку, і перыяд Халоднай вайны. Балазе, тэма ў нас пакуль не раскрытая, а для замежнікаў яна надзвычай цікавая.

Дарэчы, яшчэ адна наша даўняя мара звязана з гандлёвымі радамі “Белья лаўкі” ў самым цэнтры Пружан. Сёння яны выкарыстоўваюцца паводле першаснага прызначэння — як крамы, але хацелася б надаць ім таксама і турыстычную функцыю. Чаму б не стварыць у адным з памяшканняў галерэю, дзе кожны ахвотны мог бы набыць карціну?

— **Няўжо нехта ў Пружанах будзе іх набываць?**

— Зусім нядаўна ў нас адкрылася выстава суполкі “Абуджэнне”, і праз газету ў музей звярнуўся чалавек з пытаннем, ці можна прыдбаць гэтыя творы. Адпаведна, цікаваць пэўна ёсць, трэба толькі яе арганізаваць. Адукаваныя людзі маюць патрэбу мець у сваім доме не рэпрадукцыі, а карціны. Таму ў недалёкай адсюль польскай Белавежы галерэяка спраўна функцыянуе.

— **У нас вельмі часта назіраецца “сіндром перакладання адказнасці”. Скажам, у “цэнтры” лічаць, што ініцыятыва павінна паходзіць “з месцаў” — і, адпаведна, наадварот. У выніку, воз не зрушаецца...**

— Мне здаецца, усё залежыць найперш ад мясцовых людзей. Гэта ўвогуле аксіёма! Чалавек можа жыць актыўным жыццём нават у глушчы — як той жа Тарасюк, напрыклад. Ён сам стварыў сабе цэнтр, і сёння, прыязджаючы да нас, турысты пытаюць, як патрапіць у Стойлі. Гэты прыклад павінен быць заразлівым і для пружанскай моладзі. Цікавімся раз-пораз яе жыццём, праглядаючы гарадскія форумы і сацсеткі. Многія там плачуцца: маўляў, сумна тут і няма чаго рабіць — не разумеючы, што каб табе было цікава жыць, трэба самому такое жыццё ствараць.

Дзіўна, калі людзі пытаюць, навошта мы ў сваім маленькім гарадку праводзім, скажам, прэзентацыю кнігі цудоўнай паэтыкі з Рагачова Насты Кудасавай або міжнародныя навуковыя канферэнцыі — чые матэрыялы, дарэчы, карыстаюцца не аб'я-якім пошпым сярод даследчыкаў. Аднак проста: нам гэта цікава! Мы не хочам абмяжоўвацца роляй “музейных пацуюкоў” ды рабіць толькі тое, чаго ад нас вымагаюць планы ды службовыя інструкцыі. Калі ты жадаеш, каб быў рух, ты сам мусіш яго спараджаць, і тады ён будзе ахопліваць іншых — тых, хто навокал цябе, ды нават простых мінакоў з вуліцы. Калі вецер дзьме, ён гайдае дрэвы і траву. Але трэба, каб ён дзьмуў!

Працягваем гаворку пра культуру Быхаўскага раёна, пра яе глыбінку, якую мы прывычаліся называць аддаленай ды маланаселенай. А менавіта такія вёсачкі і знаходзяцца апошнім часам пад пастаяннай пагрозай аптымізацыі — што ў культурным сэнсе, што ў плане існавання ўвогуле. Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Раман Мельнікаў нас усё ж знайшоў. Грунтоўна пагутарылі мы і з дырэктарам Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Ганнай Захаравай. Усе яны з вялікай насцярожанасцю чакаюць чарговай аптымізацыі, бо стала ўжо аксіёмай: спачатку ў нас сельскія клубы ды бібліятэкі скасоўваюцца, а потым непазбежным вынікам знікаюць вёскі. Пагадзіцеся, працэс жахлівы. (Хто задумваўся, пра які вырай мроіцца былому, скажам, даглядчыку цялят ці даярцы на дванаццацім паверху сталічнай будыніны?) Дык што могуць супрацьпаставіць гэтаму працэсу на Быхаўшчыне?

Журналісткі аўтатур газеты "Культура"

Дарога на Баркалабава — адзін з этапаў музейнага экскурсійнага маршруту.

сах грантаў, бо хоча развіваць традыцыйныя жаночыя рамёствы і аднавіць знамяці Баркалабаўскі кірмаш. Мяркуюцца праводзіць яго 11 ліпеня, калі ў мясцовым манастыры з'явілася Ікона Баркалабаўскай Божай Маці — старадаўні чудатворны абраз, які адзін з нямногіх на Беларусі захаваўся ў арыгінале. У гэты дзень збіраюцца ля манастыра сотні паломнікаў — самы зручны час для кірмашовых захадаў.

Так, грант атрымаць няпроста. Не ўсе асвоілі тую метадалогію. Але, да слова, Інстытут культуры Беларусі абяцае дапамагчы ахвотным з дапамогай нашай газеты. Менавіта для гэтага мы адкрываем новую рубрыку "Лабараторыя" (яе прэм'ера — у гэтым нумары: на 11-й паласе гаворка пойдзе пра этнаадукацыю). Карацей, разам прыступаем да навукі. Яна, як той казаў, хоць і намучыць, але жыць навучыць.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Пачуўшы пра цікавасць быхаўскага кіраўніцтва да гран-

ніхто ў кішэню грошай не клаў. Але зразумелай падзея і крытыка мясцовага краязнаўцы. Каб яе не было, трэба, відаць, больш артыкулявана фармуляваць назву і мэты праекта.

У полі зроку — 29 клубаў

Дырэктар цэнтралізаванай клубнай сістэмы Ганна Захараўка нам спадабалася адразу і назаўжды. Менавіта яна сказала, што "Культура" — газета для прафесіяналаў, таму заўсёды яе выпісвала і будзе выпісваць. Аднак не толькі гэтым узяла за сэрца Ганна Захараўна. Нагадаем, што ў № 22 "К" за 30 мая мінулага года мы апублікавалі артыкул "Парк крэатыўнага перыяду", дзе гаворка ішла пра наш аўтаваж у вёскі Дзедава і аграградок Новы Быхаў. Жыхары першай паскардзіліся на тое, што даўно не бачылі аўтаклуба, а работнікі культуры другой распавялі аб праекце "Пчаліны вырай". На наш погляд, ім была патрэбна метадычная дапамога... Дык вось, Ганна Захарава і не падумала пакрыўдзіцца: "Любую крыты-

"Культура" — газета для прафесіяналаў-4

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ, Мінск — Бялыніцкі раён — Быхаўскі раён Магілёўскай вобласці — Мінск / Фота аўтараў

"Фартэцыя" супраць аптымізацыі

Раман Мельнікаў — родам з Быхава. Раней у мясцовым райвыканкаме займаўся справамі моладзі. Паўтара года як начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі. Безумоўна, яму цяпер няпроста. І з той прычыны, што доўгі час пасяда кіраўніка аддзела заставалася вакантнай, і з той, што культура раёна ніколі не вызначалася заможнасцю. У чым выйсце з сітуацыі? У актыўнай праектнай дзейнасці, упэўнены Раман Валер'евіч. Нагадаем, новы раённы музей заняўся гэтым ушчыльню.

Гаворка не толькі пра райцэнтраўскую акцыю: у справу ўцягнута і сяло. Маём на ўвазе экскурсійныя маршруты ў фармаце "military". Справа ў тым, што і колішні касцёл у Быхаве, які не захаваўся, і сінагога, і замак, немалыя рэшткі якіх дажылі да нашага часу, і стары манастыр ля Баркалабава былі аб'яднаныя ў адну абарончую фартэцыю. Так, упартай талакой, прасцей было змагацца з любой навалай. Міжвольная сучасная асацыяцыя: у гэтую антыаптымізацыйную "фартэцыю" варта аб'яднаць і наяўныя ўстановы культуры, у першую чаргу — сельскія. Такой "абарончай сістэмай" і стала праектная дзейнасць. Цудоўна, што начальнік аддзела гэта разумее. А першай спробай стаў музейны маршрут па рэштках колішніх збудаванняў.

Баркалабава ўвогуле — месца для беларусаў сакральнае. Тут, як вядома, на пачатку XVI стагоддзя на старабеларускай мове быў створаны (нібыта Фёдарам Філіпавічам Магілёўцам) знамяці Баркалабаўскі летапіс пра жыццё Вялікага Княства Літоўскага і прылеглых дзяржаў... Так што не адным толькі "military" вы-

Ганна Захарава (у цэнтры) з удзельніцамі народнага фальклорнага калектыву "Багатуха".

значаецца музейны экскурсійны маршрут.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

Раман Мельнікаў распавёў, што падпіска на "К" па раёне — звольна індывідуальная, на ведамасную сродкаў не стае. Але сітуацыя, па меры магчымасці, будзе выпраўляцца. Вельмі хацелася б у гэта верыць! А мне з нагоды пастаяннага жадання раскатурахаць чытача на канструктыўны дыялог падумалася: вельмі дарэчнай аказалася б рэгулярная публікацыя калонкі "Падпісчык аналізуе і прапануе", дзе вы вялі б гаворку пра наша выданне. Давайце ствараць "Культуру" разам!

Навука без гузакоў не бывае

Яшчэ адзін праект звязаны з будучыняй быхаўскай сінагогі, а больш дакладна — будынка, што ад яе захаваўся. Тут у перспектыве з'явіцца выставачная зала. Цяпер аддзел знаходзіцца ў пошуках інвестара. Хтосьці скажа: "Ну-ну, няхай пашукаюць!" Але адзін кажа, а іншы робіць. Урэшце, пошук інвестара — таксама навука, і пакуль

Быхаўскі раён: знікне клуб — знікне і вёска

тавай і праектнай дзейнасці, згадаў пазітыўны досвед Жыровіцкага манастыра і Слонімскага райвыканкама. Не першы год там адбываецца "Жыровіцкі фэст", багаты не толькі на духоўную, але і на культурную тэматыку. У выніку рэлігійнае мерапрыемства ператвараецца ў мясцовае свята, цікавае не толькі паломнікам, але і шырокай грамадскасці.

А свежая крытычная публікацыя ў інтэрнеце пра выкарыстанне гранта ў Докшыцкім раёне, выдаткаванага ЕС/ПРААН на культурную дзейнасць, прымусіла паразважаць, як засцерагчы ад магчымых памылак быхаўскіх работнікаў культуры.

На грант падавалася ініцыятыва пад назвай "Адраджэнне сядзібна-паркавых збудаванняў". У рамках ініцыятывы планавалася стварыць музейную экспазіцыю ў сельскай бібліятэцы ў аграгарадку Сітцы. У выніку музейчык быў створаны, але асноўная частка сродкаў была выдаткавана не на яго, а на інфраструктуру: асфальтаванне паркоўкі, сцэжак у старадаўнім парку, стварэнне будаўніцтва сцэны ў парку, набыццё гукаўзмацняльнай і светлавой апаратуры. Усё так і планавалася,

ку прымаю станюча". Аўтаклуб дзейнічае цяпер належным чынам. А дзяўчаты з Новага Быхава наладзілі ўзорныя кантакты з кіраўніком мясцовага СВК Сяргеем Краўцовым, які стаў для клубнай установы вядучым спонсарам.

Спадабалася нам і тое, што ў раёне — восем філарманічных пляцовак. Кожная рэгулярна прымае калектывы з Магілёва. З адміністратарам філармоніі ў Ганны Аляксандраўны вельмі шчыльныя кантакты. Таму да платнай канцэртнай дзейнасці насельніцтва прывучаць ужо не трэба.

У клубнай сістэме — 29 устаноў, дзве з іх — у раённым цэнтры. Ганна Захарава лічыць, што скарачаць больш няма чаго. З кадрамі ўсё досыць добра. Сёння ў сістэме працуе 7 завочнікаў, за тры гады 9 чалавек набылі спецыяльную адукацыю. Штогод ладзяцца фальклорна-этнографічныя экспедыцыі, у раён рэгулярна прыязджаюць "зоркі". Словам, на Быхаўшчыне культура — гэта не проста гук, а суцэльная сімфонія.

Агульнае (не)лірычнае заканчэнне

Часам рэдакцыйнае кіраўніцтва папікае, маўляў, паўтараецца, рушыце туды, дзе ўжо некалі бывалі. Прыклад Быхаўшчыны пераконвае, што вярнуцца ў знаёмыя мясціны часам бывае вельмі карысна. Найперш, каб пабачыць, што ў той ці іншай установе культуры змянілася, і ці захавалася ўвогуле тая ўстанова. Каб пачуць не апраўданы, а крэатыўныя ідэі праектаў на будучыню. І хай снарад, у метафарычным сэнсе азначаючы каманду нашага аўтатура, у адну варонку ў трэці раз, пэўна, і не патрапіць, ва ўстаноў культуры ўсё ж будзе яшчэ адзін стымул для удасканалення і супрацоўніцтва з "Культурай".

У гэтым матэрыяле ў 2015-м гаворка таксама ішла пра Быхаўскі раён.

гузакоў не наб'еш, знаўцам у гэтай справе не станеш.

Чарговы захад па адшукванні праектных рэзерваў знітаваны з брэндам Быхаўшчыны — саляным павуком. У чарговым артыкуле мы распаведзем пра тое, як яго вырабляюць у Быхаўскай дзіцячай школе мастацкіх рамёстваў. А сёння гаворка толькі пра тое, што павук гэты неўзабаве набудзе статус гісторыка-культурнай спадчыны. Дарэчы, яшчэ адзін аб'ярг (у прамым і пераносным сэнсах) ад паспешлівай аптымізацыі. Як скарачаць той сельскі клуб, дзе свая, непаўторная тэхніка саломкапляцення? Толькі так, напэўна, і можна захаваць глыбінку. І ўвогуле, аддзел ІРКСМ райвыканкама цяпер імкнецца да перамог у конкур-

Ідзі павінны працаваць

У рэдакцыі ўзнікла ідэя стварыць рубрыку “Лабораторыя”, дзе асноўнае месца было б адведзена метадалогіі вашай, шаноўныя чытачы, працы (сталая рубрыка “Prof-партфоліа” арыентаецца на ваш практычны досвед). Нас падтрымала кіраўніцтва Інстытута культуры Беларусі (прарэктар Уладзімір Макаравіч, які часова выконвае абавязкі рэктара; прарэктар па вучэбнай рабоце Ірына Лапцёнак, прарэктар па навукова-метадычнай рабоце Анжаліка Прадзвіна). А калі ёсць ідэя, яна павінна працаваць. Так і ўзнікла “Лабораторыя”.

Вельмі хацелася б, каб новая рубрыка стала канцэнтраванай практыкаарыентаванага досведу, дасягнутага ў выніку навуковых даследаванняў, каб узнімала праблемы, звязаныя

з адсутнасцю метадыкі. Хто з вас ведае, скажам, што такое арт-тэрапія і навошта яна патрэбная? Так, нямногія. Між тым, названая тэрапія можа і павінна стаць чарговым кірункам дзейнасці музеяў, бібліятэк, школ мастацтваў, дамоў рамёстваў, клубаў, нават сельскіх. На дапамогу вам, чытачы, прыйдуць кампетэнтныя выкладчыкі і спецыялісты. Метадалогія з лабараторных “прабіраў”. Яна дапаможа напоўніць дзейнасць работніка культуры больш яркім, глыбокім зместам.

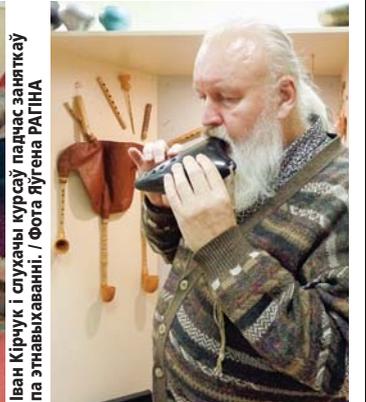
Вы, напэўна, ведаеце з публікацыі “К”, што ў Інстытуце культуры Беларусі дзейнічае этналабараторыя. Мы працягнем гаворку пра яе здабыткі ў сферы этнаадукацыі, папулярызацыі традыцыйнай культуры. З публікацыямі выступаць не толькі выкладчыкі і журналісты. Як і заўжды, за дыскусійную тры-

буну мы запросім і вас, паважаныя чытачы. Вас чакае ўдзел у круглых сталах, онлайн-канферэнцыях, майстар-класах, на якія будуць запрашацца і вядучыя спецыялісты рэспублікі.

Тое ж самае тычыцца і навукова-метадычнай дзейнасці Інбелкульту. Вы, падпісчыкі “К”, не застанецца ў баку. Вы ўжо ведаеце, што такое фандрайзінг і краўдфандынг. А ёсць яшчэ метадыка атрымання грантаў і шмат іншага, што дазваляе пашырыць межы пазабюджэнтнай дзейнасці. Вы адчуеце гэта на сабе. Па якіх крытэрыях ацаніць дзейнасць установы культуры? Інстытут культуры рыхтуе адказ і на гэта пытанне.

Тэмы публікацыі “Лабораторыя” залежаць і ад вас. Творца жыве ідэямі. А ідзі павінны працаваць. І падпісвайцеся на “К”, каб не прапусціць цікавыя матэрыялы.

Нагодай для гэтай публікацыі сталі заняткі ў Інстытуце культуры Беларусі. Іх тэма — “Народная манера спеваў у сучасных умовах”. Выкладчык — Іван Кірчук. Слухачы — выкладчыкі, дакладней, хормайстры дзіцячых школ мастацтваў краіны. Працягласць двухдзённых заняткаў, падзеленыя на лекцыю і практыкум, — шэсць гадзін. Сённяшня “Лабораторыя” не столькі тлумачыць і вучыць, колькі выклікае чытача на сур’ёзную дыскусію. Ці патрэбна нам этнавыхаванне? Калі так, дык якім яно мае быць? Іван Кірчук даўно даў сабе адказы на гэтыя пытанні. Маўляў, які беларус без ведання сваіх каранёвых традыцый, аднак за дзве пары значнасцю нацыянальнай традыцыі прасякнучца немагчыма, але лепей так, чым увогуле ніяк...

Іван Кірчук і слухачы курсу падчас заняткаў па этнавыхаванні. / Фота Югена РАГІНА

Юген РАГІН

Пепа вучыць мову

Пазіцыя “Культуры” прыкладна такая ж. Нацыянальная ідэя таму і нацыянальная, бо абапіраецца на згаданую народную спадчыну. Адсюль і адпаведная ідэалогія: беларус павінен адчуваць сябе беларусам не па пашпарце, а па светапоглядных прынцыпах. Але тут галоўнае не забывацца на тое, што наша культурная спадчына (як апірышча нашай ідэалогіі) — толькі частка арнаменту на бясконцым вышываным поясе, якім падпераны свет. Нездарма такімі папулярнымі становяцца паўсюль этнамузыка, этнахарэаграфія, этнаспевы. Заурбанізаванае грамадства адшуквае спаконвечныя карані. Не ўсё, на жаль, захавалася. Нават не ва ўсіх вёсках спяваюць немаўлятам бабульчыну калыханку. Спрабуем знайсці сябе і мы. Свінка Пепа пачынае размаўляць у інтэрнэце па-беларуску. Але мала абеларусіць запазычанасць. Варта вярнуць трады-

Этнавыхаванне — рэч рэальная

Што паспяваюць за шэсць гадзін?

цыю. Трэба каб і Несцерка загаварыў па-англійску. Вось, калі хочаце, — канспектуйны змест лекцыі Івана Кірчука. І ягоны выніковы ўздых: “Ці ж можна пра ўсё гэта за шэсць гадзін?!” Аб практычных занятках — крыху пазней.

Памятаючы, пра прытыкаарыентаванасць “Лабораторыі”, запытаўся на перапынку ў выкладчыцы Баранавіцкай дзіцячай школы мастацтваў Святланы Юрчы: “Ці спатрэбіцца вам набытыя веды ў паўсядзёнай дзейнасці?” І пачуў адказ: “Не. Няма ў нас аддзялення народных інструментаў. А вось прафесійны круггляд пашыру неаспрэчна!”

Было ж усё, было...

Зараз — мае асабістыя рэфлексіі. Натуральна, шасці гадзін на паразуменне з уласным “Я” — замала. Тут з моманту нараджэння немаўля трэба. А потым перадаць эстафету этнакласу ў этнашколе, потым — этнауніверсітэту... А было ж усё, было. Прынамсі, этнашколкі на вёсках зараджаліся стараннямі этнахарэографа Міколы Козенкі. Дзе ўсё гэта? “Не да мяне пытанне”, — разважліва адказвае Іван Кірчук. Ён, дарэчы, яшчэ і аўтар навучальных праграм па “адаптацыі” народнага традыцыйнага мастацтва да агульнаадукацыйнай прасторы. Штосьці не прыжылася, штосьці

не зраслося. Няўжо толькі ў міжведамасных нестыкоўках справа? А так хацелася б, каб на ўроках спеваў дзіця вучылася выконваць не толькі сусветную вакальную класіку, але і прабабуліну песню. А на ўроках працоўнага навучання — рабіла не толькі табурэтку, але і дудачку, на якой граў дзед, калі каровы пасвіў, а сонейка душу грэла, а жаўранчкі — падпявалі... Словам, у марах — пастаральнае замілаванне, ды і годзе.

На яве ж — ніякага замілавання. Да этнафестывалю “Камяніца” не ўсякі дабярэцца. Хутар Шаблі толькі адраджэўца пасля пажару. Дзе тут застацца беларусам? (Да слова, перад лекцыямі адна з курсантак так патлумачыла пэўную “падпісачную абыякавасць” да нашай газеты:

“Не ўсе ж беларускую мову разумеюць”. На маю думку, яшчэ адзін стымул для таго, каб “К” і надалей заставалася беларускамоўнай.) Больш за тое, няма этнакаварняў, мала этнагуртоў (нядаўні адзінкавы набытак — гомельская “Ягорава гара”), не стае этнадыскатэк і этнарадыё. А ў замежжы шматжанрвае этна паспела стаць не толькі выратаваннем для душы, але і прыбытковым арт-бізнесам. На адпаведныя фестывалі збіраюцца тысячы і сем’ямі. Дык чаму гэтую нішу не запаўняюць нашы работнікі культуры, нашы маркеталагі, бізнесмены і ідэолагі? Не бяруся казаць за астатніх, а нашым работнікам культуры ёсць на якую надзённую практыку арыентавацца. Ці падзяляеце вы такое меркаванне, шаноўныя чытачы?

Заграйма!

У Івана Кірчука ў інстытуце свая лабараторыя (сёння мы спрабуем сумясціць яе з нашай, газетнай), тут ён вучыць курсантаў не баяцца дудак, жалеек, акарын ды сотні

іншых, зусім ужо фантастычных, інструментаў. Зрэшты, яны і не баяцца — прафесіяналы. У гэтым можна было бачыць пераканацца і тады, калі кабеты пад кіраўніцтвам выкладчыка вывучылі і выканалі некалькі абрадавых песень, якія Іван Кірчук занатаваў у вёсцы Сарачы Любанскага раёна, а потым апрацаваў для “спеваў у сучасных умовах”... Нагадаю: на ўсё — толькі шэсць гадзін працы.

Я для сябе вызначыў: у лабараторыю Кірчука трэба вадзіць нават людзей з вуліцы. За грошы. Тым, хто не ведае роднай мовы, кошт экскурсіі можна павялічваць удвая — робяць жа, наадварот, зніжкі беларускамоўным у пэўных крамах... Думаю, да месца будзе такое заканчэнне. У тых часы, калі дзесяці вайсковых можна было адмовіцца ў школе ад вывучэння беларускай мовы, наш дырэктар Франц Паўлавіч так казаў тады: “Няхай вывучаюць! Інакш праз час за грошы гэта давядзецца рабіць!” Як у ваду глядзеў.

Форум

Выхваць фалькларыста Іван Кірчук — асоба ўнікальная. Яшчэ раз упэўніўся ў гэтым, калі наведваў ягоныя заняткі для спецыялістаў сферы культуры ў Інбелкультуце.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Фармат для заняткаў быў абраны досыць цікавы: гаворка са слухачамі курсаў перапынялася спевамі акапэла, граннем на незвычайных інструментах, дэманстрацыяй імпрэз з сусветных фальклорных фестывалю ці экспедыцыяй на Палессе... Карацей кажучы, у кожнага, хто прысутнічаў у зале, была магчымасць зазірнуць хаця б на некалькі гадзін у той чароўны свет фальклору, якім жывіцца ўжо 30 гадоў як Іван Кірчук, так і яго музычная творчасць.

Прычым расповеды лідара гурта “Троіца” пра традыцыі лёгка пераплыталіся з сучаснасцю: так, скажам, ніці продкаў, па ягоных словах, звязваюць сённяшніх маладых, якія бяруць шлюб, а не так пераплеченыя рушнікі ці дрэнна спечаныя караваі падчас вясяленняў нішчаць лёсы некаторых сем’яў... Натуральна, з такім меркаваннем можна пагаджацца, можна гэта аспрэчваць, але несумненна, што Іван Кірчук дае сваім слухачам зра-

зумець, наколькі таямнічы, загадкавы і глыбінны пласт беларускіх фальклорных традыцый.

Сапраўды, пагаджуся, да народнай традыцыі не варта падыходзіць з адзінай і назаўсёды адмеранай меркай, з нейкім аднойчы зразуметым крытэрыем і бачаннем. Свет фальклору не статычны, а зменлівы, адметны сваімі рэгіянальнымі асаблівасцямі, сваёй аўтэнтычнай традыцыяй, якую нават ва ўмовах глабалізацыі трэба ашчадна захоўваць і фіксаваць для таго, каб перадаць наступным пакаленням.

Усё гэта і спрабуе зрабіць Іван Кірчук. Іншая справа, што для таго, каб выхваць знаўцаў фальклору, трэба нашмат больш часу, чым два дні заняткаў ці нават два тыдні інтэнсіўных курсаў. А патрэбны, натуральна, гады вучобы, шматлікія гадзіны пастаяннай і мэтанакіраванай працы ў архівах і ў выязных экспедыцыях ды шмат чаго яшчэ.

Ці здатныя на такія навуковыя і чалавечыя подзвігі слухачы большасці (не толькі гэтых) навучальных курсаў? Шчыра ў тым сумняюся. Але добра ўжо тое, што ўсе слухачы Івана Кірчука раз’едуцца па сваіх раёнах з адчуваннем таго, што нездарма правялі гэтыя гадзіны ў лекцыйных залах ды ў лабараторыі сьліннага навукоўца, а таксама, вельмі на тое спадзяюся, пачнуць — хаця б у меру сваіх малых сіл і магчымасцей — запісваць, сістэма-

тызаваць ды друкаваць песні, абрады і звычай бабуль і дзядуль са сваіх вясковых паселішчаў. І тады свет беларускага фальклору стане яшчэ больш багатым і разнастайным.

Асцярожна, фальклор!

Самы наглядны сродак распавесці чалавеку, хто ён такі ў шматэтнічным свеце, — зварот да фальклору. Мы глабалізуемся, і тым больш востра паўстае пытанне этнавыхавання, бо неабмежаванасць у перамяшчэннях па краінах і свабода мыслення усё часцей перарастаюць у імкненне да самаідэнтыфікацыі. Моладзь прагне не толькі паслухаць іншаземцаў, аднак і данесці да іх асаблівасці свайго народа. Мне вельмі хочацца, каб фальклор быў інструментам для ўсведамлення сябе часткай этнасу. Але старэйшае пакаленне традыцыйную культуру не-не ды і выкарыстоўвае ў якасці механізму запужвання...

Настасся ПАНКРАТАВА

Зараз я кажу не пра асобныя старадаўнія песні, танцы, эпасы, а пра фальклор як сукупнасць звычайу і іншых з’яў побыту народа. Для сябе я некалі вывела формулу, для

пакаленне — асабліва ў райцэнтрах — вельмі часта пачынае выкарыстоўваць абрады, як інструмент запужвання. Вазьміце падзеі, што з’яўляюцца водападзелам у нашым жыцці: вясялле, нараджэнне дзіцяці, пахаванне. Ці часта вы бачылі, каб з моладдзю вялі гутаркі пра філасофію ўспрымання таго, што адбываецца, тлумачылі прычыны, па якіх існавалі тыя ці іншыя традыцыі? А зараз прыгадайце, як перад вясяллем два сямействы сварыцца, як “правільна” неабходна правесці маладых, дзе іх пасадзіць, што даць у рукі (а што забраць і сваваць). І любое патрабаванне заканчваецца пагрозлівым: “Інакш развядзецца! / Не народзіце! / Не выгадуеце!”

Не дзіва, што пасля такога тэроу “традыцыямі” (асабліва тое адчуваецца ў маленькіх гарадках і вёсках, дзе нават крок у бок становіцца нагодай для нараканняў і змрочных прадказанняў старэйшага пакалення) моладзь бяжыць ад айчыннага фальклору, як ад агню. І не здзіўляйцеся потым, што мы распісваемся на заморскіх астравах ці з большым размахам святкуем заморскі Хэлоўін, чым Масленіцу ці Купалле. Бо на Хэлоўін, калі зробіш штосьці не па правілах, не пачуеш пагрозлівае: “І з гэтага моманту ў цябе нічога не складзецца ў жыцці!”

К

К

Восеньскія канікулы да нядаўняга часу заставаліся па-за межамі асаблівай бацькоўскай увагі. На зімовыя — навагоднія ранішнікі, ледзь не абавязковыя для кожнай школы і сям'і. На вясновыя — таксама якісьці культпаход, бы ў напамін пра колішнія штогадовыя Тьдні музыкі для дзяцей і юнацтва, што ладзіліся ў 1970 — 1980-я. На восеньскія ж у лепшым выпадку (у сталіцы) — "Лістападзік". А што рабіць з малодшымі школьнікамі ў працяглыя выхадныя? Уключаць мультфільмы дома? Не, вывучаць тэатральную афішу, уключаючы ў яе не толькі звыклія дзіцячыя казкі на стацыянарных сцэнах, але і разнастайныя "спецыяльныя праекты". Сёлета ў ліку апошніх аказаўся двухдзённым фестываль тэатраў для самых маленечкіх "Казачны джэм", а таксама некаторыя іншыя "творчыя падарункі" для ўсёй сям'і. Паспрабуем на гэтых "сезонных" прыкладах ацаніць прысутнасць творчых знаходак, скажам, для раённых дамоў і цэнтраў культуры.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Тэатр для самых маленечкіх — адзін з самых запатрабаваных кірункаў. На Захадзе ён атрымаў даволі шырокае развіццё, у нас жа ўсё яшчэ толькі пачынаецца. Але ў тым, што падобныя намаганні не адзінкавыя, можна было пераканацца ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў, дзе сабраліся дзевяць такіх сталічных калектываў, а таксама па адным з Віцебска і Санкт-Пецярбурга.

Справа ў прасторы

Паказальна, што справа не абмежавалася адно "тэатрам на падушках" — так ласкава называюць паказы, падчас якіх дзецям дазваляецца займаць месцы ля самай сцэны: седзячы, ляжачы, поўзаючы. Дый сама сцэна ў агульнапрынятым сэнсе ў большасці выпадкаў адсутнічае: для самых маленечкіх, якім звычайная шафа ўяўляецца шматпавярховым гмахам, патрэбная адпаведная іх росту тэатральная прастора — хаця б звычайнай пакой. Улічваючы, што ў НЦСМ якраз асобных пакояў хапае, кожны ператварыўся ў тую ці іншую зону, пазначаную крэатыўнай беларускамоўнай назвай. Традыцыйны "гардзюб" ператварыўся ў "Бярлог гасціннага мядзведзя". Штосьці накшталт імправізаванага "буфета" з маленечкімі столікамі і крэсламі, дзе бацькоўскую "сбайку" можна бясплатна дапоўніць пітной вадой у пластыкавых кубачках, — у "Месца сілы". Замест шельдачкі "Уваход забаронены" — проста "Край свету". А ці не цікава наведаць, да прыкладу, "Краіну добрых цмокаў" і "Бухту магчымасцяў", дзе праходзілі майстар-класы? Альбо "Возера ведаў", паслухаўшы чытанні казак і пагартаўшы кніжкі? Шмат было і ўласна гульняў — ад актыўных да настольных. Завяршаўся ж кожны з дзён канцэртнай праграмай: перад дзецьмі і бацькамі выступалі Сяргей Долгушаў, Яўген Курыльчык, гурт "Нагуляў".

Усё было разлічана на тое, каб прыйсці з дзецьмі не на гадзіну, а то і менш (менавіта столькі звычайна працягваюцца дзіцячыя спектаклі), а ледзь не на ўвесь дзень (з 11-й да пачатку 17-й) — і не стаціцца, а, наадварот, набрацца духу для далейшага жыццёвага палёту, падсілкавацца, бы тыя батарэйкі, энергіяй. І, у рэшце рэшт, угадаць набывае ў дзяцінстве, а пазней,

магчыма, страчанае разуменне таго, што лепшы адпачынак — змена дзейнасці. Ну, а калі і сама дзейнасць хаця б крыху "падфарбаваная" гульнёвым адценнем — увогуле свята!

Кантэнт

"Казачны джэм" вучыў не проста маляваць ды рабіць уласнымі рукамі немудрагелістыя сувеніры. Ён вучыў таму, чаму сёння, на жаль, не вучаць ні ў дзіцячых садках і школах, ні, у большасці, у сем'ях: дзейнічаць, а не чакаць, пакуль усё само зваліцца з неба. І дзейнічаць з розумам, робячы асабісты выбар — самае, бадай, запатрабаванае, але і самае складанае ў самастойным жыцці.

Практычна ўсё прапанаванае ўтрымлівала элементы асветніцтва, інтэрактыў, шматлікія сюрпрызы. Спектакль "А вы любіце гісторыі пра гарбату?" тэатра "БуСмаПа" распавядаў, не цураючыся бонга з бубнам, як трапляе ў краму ўлюбёны напой. Пасля "Таты Праніка" Тэатра лялек, ценяў і святла "Дом сонца" глядачоў частавалі сапраўднымі пернікамі. У час "Мама Му ў басейне" тэатра "Лямцавая батлейка", дзе падзеі разгортваліся ўнутры невяліччай раскінутай валізы, у зале не сціхалі вяселле і смех. Надзвычай паэтычнымі, радасна сонечнымі "цуд-вітражамі" вылучаўся "Хто ёсць кот" сямейнага тэатра ценяў "Веліструхен". Выходзілі "ў народ" артысты "Неверагоднай батлейкі ад вандрунага тэатра" студыі "Варгін". Схіляў да рамантычных мрояў "Стойкі алаваны салдацік" Бэбі-тэатра "Бусы". "Пум-пум!" тэатра "Привет!" з Санкт-Пецярбурга ўразіў не толькі запальнай іграй выдатных артыстаў, але і вырабам лялек з побытавых рэчаў: прадзёрты мужчынскі чаравік ператварыўся ў вершніка, фен — у крумкача, фіранка — у палахлівага волата-велікана. Атмасфера ўзятай інтэрактыўнай гульні і шалёнай энергетыкі была прасякнута "Зорачка" аўтарскага тэатра лялькатрасення "Растор*)мошка" з Віцебска. Колы ад старога ровара, накрытыя абрусам з кішэнямі, дзе хаваецца "інвентар", ператварыліся ў дзве круцельныя сцэны: адзін паварот — імгненная змена сцэнаграфіі.

Адзіным "няляльным" спектаклем стаўся "Не хачу быць прынцэсАЙ" тэатра-

Канікулы і ўстанова культуры

Што трэба маленечкім, акрамя відовішча ды ўдзелу ў ім?

Падчас фестывалю "Казачны джэм". Фота прадастаўлены арганізатарамі

льнай майстэрні "Горад сяброў". Павел Южакоў-Харланчук, выступаючы адразу ў чатырох мужчынскіх ролях, і ягоная жонка-прыгажуня Ганна (сапраўдная прынцэса!) разыгралі гісторыю пра тое, як важна заставацца самім сабой, не гончыцца за модай. Праўда, думка была выкладзена так, што магла інтэрпрэтавацца як адмова ўвогуле ад усялякіх змен. Можна, трэба было б удакладніць некаторыя рэплікі, асабліва ў фінале? Бо ў проігрышы апынуўся той, хто адгукаўся на кожную прапанову артыстаў. Тыя ж бандаці, зробленыя ў час спектакля дзецьмі і з дапамогай дарослых прычэпленыя да прычоскі ці адзення, сталі іх "пропускам" на каралеўскі баль. Атрымліваецца, гэтага рабіць было нельга? Бо гэта ж змяняла знешнасць маленечкіх глядачоў!..

Бясконца чарга стаяла ля "Тэатральнага аўтамата" ад тэатра "Кардонка" знакамітай Святланы Бень. Здавалася б, у час камп'ютарных тэхналогій і стэрэавіду нам прапаноўваюць нейкае рэтра — літаральна троххвілінны комікс, малюнкі якога з'яўляюцца ў акенцы спецыяльнай будкі памерамі з былую тэлефонную. Але паказ разлічаны ўсяго на ад-

но дзіця, якое павінна ўвесь час самастойна мадэляваць далейшы разгорт падзей, націскаючы на кнопку выбару аднаго з двух прапанаваных "аўтаматам" варыянтаў. Для бацькоў-назіральнікаў — гэта яшчэ і тэст, які прыадчыняе дзверы ў псіхалогію ўзроставай асобы. Сама была сведкай, як здзівілася маці, калі яе "анельчык" станоўча адказаў на пытанне, ці паказваць сцэны гвалту над жывёламі (меляся на ўвазе бойка Караля з Драконам) і быў абураны, калі замест "мора крыві" паказалі хіба ўмоўныя пух і пер'е, што разлятаюцца ў розныя бакі.

З'яўдала ўсё, як і летась, Наталля Ляванова — малодшая рэжысёр, вядомая па колішнім дарослым спектаклі "Па імені Спадар", кіраўнік Цэнтра тэатральных праектаў "Арт Кропка": запрашала ўдзельнікаў і валандцаў, шукала спонсараў, складала праграму. А ў складзе калектыву "Казачкі бай" паказала "Дарожныя прыгоды Віты", дзе былі і "лекцыя па астраноміі", і "ўрок геаграфіі, і "правільны дарожнага руху". І ўсё гэта — на своеасаблівым "паласатым глобусе", кожны паварот якога пераносіць нас у новы кліматычны пояс. Жывёлы, будынкі —

усё трымаецца на ліпучках, што выкарыстоўваюцца ў абутку і адзенні ў якасці зашпількі. Проста? Але колькі фантазіі! Жывыя гітарныя імправізацыі ствараюць папраўдзе касмічную фанасферу, а калі ўжо песенька — дык рэп!

Сінтэз, інклюзіў...

На малой сцэне канцэртнай залы "Мінск" школьныя канікулы адзначалі серыяй спектакляў сталічнага сінтэз-тэатра "Мітоза". Апошнім часам пачалі куды больш гаварыць пра інтэграваныя тэатры, увесну ў Брэсце праішоў XII Міжнародны фестываль такіх калектываў "Непратаптаны шлях", гучнай піяр-акцыяй адзначалася стварэнне інклюзіўнага тэатра ў сталіцы. Кіраўнік "Мітозы" Вольга Прохарава не імкнецца акцэнтаваць тое, што срод адзельнікаў яе калектыву ёсць інваліды. Для яе ўсё — роўныя: і людзі з абмежаванымі магчымасцямі, і дзеці з няпростымі характарамі. Галоўнае — каб была творчая іскрынка. Выпускіца БДУКІМ як сацыяльны рэжысёр і педагог, яна адначасова выступае ва ўсіх іпастасях: драматург, мастак па сцэнаграфіі, уключаючы відэа, па касцюмах (шыць іх, вядома, дапама-

гаюць бацькі дзяцей), рэжысёр, харэограф, рэпэцітар, адміністратар, выканаўца адной з цэнтральных роляў. Улічваючы, што за музычны складнік і гуказапіс адказвае яе муж — аўтар песень і выканаўца, таксама артыст "Мітозы" Аляксей Крэчат, атрымліваецца штосьці на кшталт Адкрытага сямейнага тэатра, прычым адкрытага вельмі шырока: у складзе калектыву некалькі дзясяткаў удзельнікаў розных узростаў, ад дашкольнікаў да пенсіянераў. Прычым усе, праішоўшы адаптацыйна-рэабілітацыйна-рэпетыцыйны перыяд (кожнаму — сваё), выходзяць на сцэну. Гукавая партытура "Кузюрчкі ў Краіне складанай жамыры" запісаная цалкам, што пазбаўляе артыстаў ад прыстававання да акустычных умоў (дый не ўсе з удзельнікаў у сілу сваіх асаблівасцяў могуць авалодаць добра пастаўленай, выразнай сцэнамай). Але з-за гэтага спектакль яшчэ больш набліжаецца да пластычнага, дзе такі прыём ужываць даволі трывала. Нягледзячы на масавасць, у пастаноўцы практычна няма звыклых "масоўкі", дзе ўсё — як адзін. Наадварот, кожны — індывідуальнасць, як і бывае ў жыцці. Каб падкрэсліць гэта, Вольга не цураецца ні маленечкіх сола, ні разнастайных "устаўных нумароў": гэта можа быць і бойка Мухі з Павуком, пра якіх распавядае настаўніца Мадмуазэль Кузюлечка на ўроку, і "партрэтны" выхад сёстраў-блізнятаў. Скарачаны да мінімуму, такія устаўкі не спыняюць дзеянне, тэмпарытм якога вельмі высокі, але і не даюць яму стаць схематычным: маўляў, прыехала маладая спецыялістка па размеркаванні да складаных падлеткаў, улюбіла іх у сябе, а тыя ў пошукх грошай на падарунак любай настаўніцы збеглі з інтэрната, з-за чаго яе звольнілі, але потым, пад націскам вучняў, вярнулі.

Дый што гэта — рамантызаваная казка пра "нашы перамаглі"? Ці "сацыяльная драма" з "чарноццем" ды хэпі-эндом? Не тое і не гэтае — сінтэз. Дый усе вобразы — амбівалентныя, без падзелу на "непапраўных зладзеяў" і "заўсёды правільных" станоўчых герояў. Кожны мае права на памылку — галоўнае, яе выправіць. І абавязкова любіць: усё лепшае, што ёсць у сабе і іншых, сваю справу, увесь свет, не забываючыся на самых блізкіх, родных і каханых. Ці ж гэта не формула праславутай талерантнасці? І, па сутнасці, формула шчасця, вырашанага па-мастацку ярка, захапляльна, з высокім густам.

Кожны са згаданых калектываў самастойна шукае сабе "месца пад сонцам". Той жа віцебскі — існуе пры тамтэйшым Свята-Елісавецкім манастыры, шмат гастралюе па Расіі. Але ўсе яны, незалежна ад статусу, вучаць такога жа самастойнасці юных глядачоў (ды і сталых таксама): быць не "адхіленым назіральнікам", а стваральнікам свайго жыцця.

СЛАВАКІЯ

У сёлетнім верасні ў славацкім горадзе Сніна прайшоў чарговы XXIII Міжнародны фестываль выяўленчага мастацтва. На гэтае мерапрыемства прыехалі 30 мастакоў з 18 краін. Арганізатар — вядомы славацкі мастак і галерыст Андрэй Смалак. Дзякуючы яго арганізатарскаму таленту такі мастацкі фестываль праходзіць не першы год на высокім узроўні.

Два тыдні інтэнсіўнай працы ў майстэрні, на пленэры для жывапісцаў перамяжоўваліся з культурнымі мерапрыемствамі. Сёлета падзею прысвяцілі аб'яднанню нацыяў, і мастакі розных краін — людзі, якія закліканы несці асвету і дабро, паказалі прыклад яднання культур, сутворчасці для людзей з усяго свету. Падчас пленэру мастакі Арэфы Дам, Саід Земар, Лела Гелеішвілі, Зу Сані, Анатоль Концуб і я наведалі гімназію, дзе сустрэліся з навучэнцамі ды распавялі пра культуру сваіх краін.

Таксама на працягу двух тыдняў пленэра адбываліся адкрыцці выстаў. Так, у Снінскім палацы даў аўдыенцыю мэр Сніны, дзе ён павітаў мастакоў з розных куткоў свету, пасля чаго там жа былі адкрыты чатыры экспазіцыі. Прыемна адзначыць, што на адкрыцці выстаў у Сніне, на адкрыцці пленэра заўсёды прысутнічалі прадстаўнікі ўлады — мэр горада, яго намеснік. Хочацца, каб і ў Беларусі прадстаўнікі ўлады не забываліся наведаць адкрыцці выстаў, мець зносіны з людзьмі мастацтва і даведвацца пра іх надзённыя патрэбы.

Дык вось, у адной з залаў латвійскай мастачка, прафесар Балтыйскай міжнароднай акадэміі Ірына Капейкіна прадэманстравала серыю пейзажаў Славакіі, выкананых пастэллю. Заслужаны дзеяч мастацтваў Татарстана, старшыня тамтэйшага Саюза мастакоў Зуфар Гімаеў (на цырымоніі закрыцця фестывалю за творчы ўнёсак у мастацтва яму ўручылі прыз — бронзавую статуэтку Цібора Бартфая) прадставіў увазе гледачоў выставу жы-

карціны, эмацыйныя, вельмі тонкія па колеры і кампазіцыі. А якія ж цудоўныя яго акварэлі: ад абстрактных да рэалістычных! Ад яго палотнаў не адвесці погляд, а мастак жа скончыў тэалагічны факультэт Бялградскага ўніверсітэта і не мае спецыяльнай адукацыі! Сваю манеру ён вынайшаў шляхам многіх пробаў, эксперыментаў, вывучэння вялікай колькасці літаратуры па жывапісе і малюнку. А Бранка Маравіч скончыў Рымскую кансер-

вую мадэлі. Выдатная муза з'яўляецца на палатне перад гледачом як фантазія, лясная німфа, як мелодыя ў ночы, прадстаючы ў розных вобразах — безабаронная і сладастрасная, спакуслівая і фатальная. У Кошыцэ мне выпаў гонар быць куратарам і адкрываць выставу пад назвай "Добры год" таленавітай і самабытнай мастачкі з Казахстана Алены Ралінай. Выстава атрымалася вельмі жаночкай. У экспазіцыі прадстаўлены некалькі

Напрыканцы фестывалю быў арганізаваны вернісаж, дзе на суд гледача ўсе мастакі вынеслі вынік сваёй двухтыднёвай працы. Беларусь прадстаўлялі вядомыя жывапісцы Леанід Гоманаў і Анатоль Концуб. Фантастычны рэалізм у пейзажах Анатолья Концуба і тонкі лірызм у работах Леаніда Гоманова высока ацанілі наведвальнікі вернісажу. Уразіў сакавітасцю палітры, радасцю жыцця на сваіх палотнах малады, але ўжо вядомы ўкраінскі мастак Аляксандр Храпачоў. Высокі прафесіяналізм жывапісца, пастозны мазок, удалая кампазіцыя і звонкія фарбы прыцягвалі да сябе ўвагу гледача. Як мастацтвазнаўцу мне цікава было адзначыць, што, нягледзячы на блізкае суседства Беларусі і Украіны, жывапісныя школы ў нас адрозніваюцца: беларусы больш стрыманыя па колеры, больш лірычныя ў адрозненні ад экстрэвертных, тэмпераментных украінцаў. Мяркую, было б карысным зладзіць "круглы стол", прысвечаны пытанням нацыянальнага светаадчування і развіццю сучаснага выяўленчага мастацтва двух краін.

Фарэз Хадзі з Алжыра выставіў канцэптуальныя работы. Наджа Саід Аль-Мадані з Бахрэйна, Фаціма Аль-Абаідзі з Ірана, Хасан Аль-Мула і Абдульрахман Аль-Мутава з Катары прадставілі абстракцыі. Магчыма, таму, што ў мусульманскай культуры не прынята адлюстроўваць чалавека. Таксама на гэтай выставе нельга было не адзначыць, як клімат, геаграфія краіны мастака адлюстроўваюцца ў яго працах. Так, работы грузінскіх мастакоў Лелы Гелеішвілі і Давіда Сілагадзе глыбока працятыя нацыянальным каларытам, але, тым не менш, розныя — тэмпераментныя ў Лелы і загадкавыя, глыбокія ў Давіда. Працы Зу

з Інданэзіі адрозніваюцца дэкаратывнасцю, у іх відэавочна прасочваюцца нацыянальныя рысы. Дамініка Хрзанова і Патрыцыя Гудакова, выстаўішы абстрактныя работы, прадэманстравалі лінію актуальнага мастацтва. Маладая мастачка з Татарстана, вучаніца Зуфар Гімаева, Айгуль Мізітава праз свае пейзажы перадае жыццярадаснасць, пазітыўнае ўспрыманне навакольнага свету. Нельга не адзначыць, што ў большасці мастакоў з краін былога Савецкага Саюза глыбокая сувязь з традыцыямі акадэмічнай школы, у адрозненне ад еўрапейскіх мастакоў. Прыемна было пазнаёміцца з творцамі з Афганістана. Яны сярбруюць з самага дзяцінства, прыехаўшы ў Расію, атрымалі выдатную мастацкую адукацыю: Саід Земар — у Дзяржаўным мастацкім інстытуце імя Васіля Сурыкава ў Маскве, а Арэфы Дам — у Дзяржаўным інстытуце жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя Ільі Рэпіна ў Санкт-Пецярбургу. Абодва выдатна ведаюць рускую мову. Арэфы выкладае ў мастацкай школе ў Галандыі, Саід займаецца жывапісам у Маскве. І на мастацкіх пленэры сярбы прыязджаюць не ўпершыню.

Хочацца таксама сказаць колькі словаў пра гуманістычны праект Андрэя Смалака "Маляваны Экватор". Яго мэта — аб'яднаць народы ў імя міру на Зямлі. Знакамітыя мастакі, спартсмены, артысты, палітыкі, акцёры — яркія прадстаўнікі ад сваёй дзяржавы — кожны піша невялікую працу фарматам 20x20, якая сімвалізуе сабой адзін кіламетр на экватары. Даўжыня Экватара 40 075 кіламетраў і столькі ж трэба работ.

Вольга ГОМАНОВА, мастацтвазнаўца

Пленэрны досвед

Падчас пленэру ў славацкім горадзе Сніна. / Фота аўтара

вапісных прац "Мая Славакія". У трэцяй зале мастакі з Грэцыі Вікі Влахаджані і Нікас Рызас рэпрэзентавалі сваю экспазіцыю пад назвай "Дыялог", закранушы сацыяльныя праблемы. У чацвёртай жа зале карціны выставіла сербская чацвёрка — яркія, вельмі розныя па манеры пісьма, мастакі Срэчка Здравкавіч, Міхайла Глігарыч, Зоран Зограф, Бранка Маравіч. Вельмі ўразлілі мяне работы Зорана — мастак паказаў абстрактныя жывапісныя

ваторыю, спяваў у Ла Скала, але любоў да жывапісу перамагла: пасля вучобы ў Бялградскай акадэміі мастацтваў ён заняўся жывапісам больш шчыльна.

У перыяд фестывалю ў Прэшаве адбылася персанальная выстава работ і арганізатара пленэру Андрэя Смалака. Серыя работ у жанры ню пад назвай "Мелодыя ночы" прыадчыняе гледачу свет фантазіяў творцы. Мэстрада любіцца прыгажос-

кеткавых нацюрмортаў. Іх Алена піша ва ўласцівай толькі ёй манеры, і яны ў яе атрымліваюцца пачуццёвымі, жывымі, быццам водар ідзе з нежывога палатна. А жанчыны на палотнах Ралінай — вышталцонныя, гулівыя, але нярэдка — у штодзённай абстаноўцы. Але ад гэтага яны ніколі не банальныя, наадварот, у мастачкі атрымалася перадаць унутраную духоўную сутнасць Жанчыны, яе унутранае святло і спакой.

РАСІЯ

У мінскім Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры да 10 снежня экспануецца выстава факсімільных фотаздымкаў мяжы XIX і XX стагоддзяў "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" са збору Расійскага этнаграфічнага музея. Праект вылучае канцэпцыя: дакладна вядомая ступень роднасці між сабой выяўленых на здымках людзей. Можна пабачыць фота з розных куткоў былых Расійскай і Кітайскай імперыяў. Некалькі фота паходзяць з тэрыторыі Беларусі і яе памежжа.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

У адкрыцці выставы ўдзельнічала куратар, навуковы супрацоўнік аддзела фатаграфіі РЭМ Юлія Смірнова. Пра тэхнічныя аспекты арганізацыі выставы яна паведаміла "К": "Сістэма нашых фондаў такая, што прадметы захоўваюцца асобна ад фотатэкі і негатыкі. Ёсць асобны аддзел Украіны, Беларусі і Малдовы, які праводзіць даследаванні, у тым ліку на аснове фота. Фотаматэры-

ялы класіфікуюцца па рэгіёнах. Здымкі звычайна малага памеру, таму для выстаў робяцца факсімільныя копіі ў большым маштабе. Негатывы скануюцца і такім чынам атрымліваюцца іх копіі ў пазітыўных колерах".

На выставе найперш, канечне, шукаеш выявы з Беларусі, а потым звяртаеш увагу на "экзатыку". Юлія Смірнова паведаміла "К", што вельмі вялікія фонды па Беларусі звычайна сабраныя

Аляксандрам Сержпудоўскім. "Ён ездзіў па шматлікіх іншых мясцінах, але асноўная частка яго матэрыялаў у нашых сховішчах паходзіць менавіта з Беларусі", — і словы куратаркі пацвярджаюцца матэрыяламі выставы: можна пабачыць здымак Сержпудоўскага з Дагестана 1911 года, на якім выяўлены прадстаўніцы народнасці батліхцаў з дзецьмі. Беларусь у яго творчасці паказаная выявамі Мазырскага, Невельскага, Магілёўскага

паветаў. Дасюль мала вядомая даследчыцкая дзейнасць Аляксандра Сержпудоўскага па-за Палессям, і якая выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі" часткова запаўняе гэты прабел. Дзякуючы выставе можна адкрыць для сябе малавядомыя імёны фатографу: Міхайла Крукоўскага (экспануецца яго здымак 1905 года беларусаў Смаленскай губерні) і Міхайла Кусцінскага (здымак маладых з Віцебскай губерні 1865 года).

Беларусы на фоне экзатыкі

Аляксандр Сержпудоўскі. Удзеец з дзіцем. Пскоўская губерня. Беларусь. 1927 год.

Міхайл Кусцінскі. Маладыя з Віцебскай губерні. Беларусь. 1865 год.

Крукоўскі для Беларусі — гэта такі Аляксандр Сержпудоўскі наадварот: найбольш выяў аўтарства на выставе паходзяць з Уфымскага павета, дзе татаркі адпачываюць падчас палявых работ, татарын з сынам востраць сякеру, татарка з дзецьмі ў святочных строях... Вельмі цікавы яго здымак "Перавозка пасагу маладой у новую хату пасля вячання" 1914 года з Уладзімірскай губерні Расіі. Да дэталі нахштальт упрыгожанай ёлкі — атрыбут, што сустрэкаецца і ў вясельнай абраднасці беларуска-ўкраінскага памежжа.

На выставе — добра вядомы здымак калядоўнікаў з зоркай. Аказваецца, яго зрабіў Вячаслаў Костка ў 1903-м годзе ў Горацкім паевеце. На вясельным фота з Браншчыны малады падпярызаны ручніком паверх пояса. Подпіс — "Рускія. 1908". Можна, рускія, а можа, і не зусім, улічваючы, што мяжа беларускіх этнічных тэрыторый на ўсходзе адпаведна картам Яўхіма Карскага і Мітрафана Доўнар-Запольскага праходзіць па рацэ Дзісне ўласна праз горад Бранск. І не такім ужо неда-

рэчным пачынае здавацца выступ адной з беларускіх поп-зорак з ручніком замест пояса. Думаеш: можа, у гэтым быў нейкі сэнс, спявак хацеў прэзентаваць сябе як маладца-ўдальца, што здабывае нявесту, проста арыентаваўся на этнаграфічныя сведчанні не цяперашняй Беларусі, а яе этнічнай перыферыі? Тым больш у сцівельна знойдзеш нашмат больш этнаграфічных фотаздымкаў з тэрыторыі Расіі, чым Беларусі.

"Экзатыка" таксама чапляе: тувінскі шаман, чый галаўны ўбор нагадвае часцей сустраканы на выявах індзейскі, маленькі гупец з Елізаветпалля, што глядзіць проста ў кадр, пакуль дарослыя занятыя ўласнымі справамі... Косы з грабелькамі ў курскіх сляян — такія ж пабачыш і ў беларускіх музеях. Аграмадныя рыбныя снасці мансі з Табольскай губерні, балаган — традыцыйнае жылло якутаў, нейкія касмічныя ўзоры на строях эвенкаў прымушаюць задумацца, якая ж прыгожая любая традыцыйная культура ў аўтэнтчным варыянце.

Юлія Смірнова распавядае: "Шмат даследчыкаў, якія імкнуцца працаваць з беларускімі матэрыяламі, і не толькі з вашай краіны. Прыязджалі палякі, украінцы".

30 лістапада ў аграгарадку Іёды згадваюць жакліваю падзею: у 1944 годзе фашысты спалілі больш за дзесяць вёсак і хутароў Іёдскага сельсавета. Па словах начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шаркаўшчынскага райвыканкама Людмілы Стома, у мясцовым клубе збяруцца сведкі тых далёкіх падзей, школьнікі, работнікі культуры. У СДК адбудзецца прагляд фільма, створанага па ініцыятыве грамадскай арганізацыі былых непаўнагадовых вязняў фашызму, а ў бібліятэцы пройдзе гадзіна ўспамінаў. Дарэчы, з тых знішчаных паселішчаў да жыцця вярнулася толькі некалькі.

Падчас адкрыцця выставы ў Смаленску.

Адзін з краязнаўчых экскурсій па Гродзеншчыне.

Яўген РАГІН

Тры інфармацыі запар дастаў у рэдакцыю вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці Андрэй Струнчанка. "У расійскім Смаленскім абласным цэнтры народнай творчасці, — піша ён, — працуе выстава "Народнае мастацтва Віцебшчыны". Прэзентуюцца праекты, рэалізаваныя Віцебскім АМЦНТ за апошнія пяць гадоў. Гэта лепшыя работы па выніках конкурсаў лозапляцення, выцінанкі, мастацкага роспісу, цацкі і лялькі, ткацтва і народным касцюме. На адкрыцці выставы выступілі народны фальклорны калектыў "Кудзеліца" з Дуброўна. А ў самім Віцебскім абласным метадычным цэнтры

Адзін з твораў Наталлі Жалязоўскай, выкананы ў тэхніцы вітражнага роспісу.

Пастаўскае зямляцтва, лёс ручніка і ВВБ у Браславе

народнай творчасці працуе выстава "Ручнік — як лёс". Аўтар паведамляе, што ў экспазіцыі — ручнікі, сабраныя падчас этнаграфічных экспедыцый па Віцебшчыне, а таксама — інсталцыі, якія выяўляюць мясцовы адметнасці выкарыстання іх у побыце і абрадах. Трэцяя інфармацыя — пра свята лялькі ў Капцянінскім сельскім доме культуры Віцебскага раёна. "Гэта мерапрыемства, — распавядае Андрэй Струнчанка, — стала заключным этапам творчага праекта "Лялька". Была прадэманстравана калекцыя лялек у розных тэхніках ад мясцовых майстроў — Волгі Марудавай, Любові Паляковай, Валянціны Барсуковай, Таццяны Німалан... Усяго на выставе — амаль 200 лялек.

У Дзятлаве ўшанавалі работнікаў сельскай гаспадаркі. Былі адзначаны лепшыя работнікі і спецыялісты аграпрамысловага комплексу. А завяршылася свята традыцыйным маштабным канцэртам, у якім былі заняты лепшыя творчыя сілы раёна і вобласці, у тым ліку народныя калектывы: ансамбль песні і музыкі "Ятранка", гурт "Гудскі гармонік", тэатр-студыя "Прымакі".

Беларускі фонд культуры, паведамляе намеснік яго старшыні Тадэуш Стружэцкі, разам з Нацыянальным гістарычным музеем Рэспублікі Беларусь і "Краязнаўчай газетай" распачынаюць новы праект "Мой край — мая радзіма". Ён скіраваны на папулярнызацыю краязнаўцаў і краязнаўчай літаратуры. Прэзентацыя праекта адбылася 24 лістапада ў сталічным Музеі гісторыі музычнай і тэатральнай культуры. У мерапрыемстве бралі ўдзел прадстаўнікі Пастаўскага раёна. Наведвальнікі паглядзелі відэафільм пра шчыраванні пастаўскіх краязнаўцаў, фотавыставу і выставу краязнаўчых кніг, а таксама — выступленне Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь, фальклорнага ансамбля "Паазер'е".

Праектная дзейнасць набывае ўсё большыя маштабы і становіцца явай ці не ва ўсіх раёнах краіны. Вось інфармацыя з Вілейшчыны. Вынікам праекта "Незабыўныя імяны Вілейшчыны" стала адкрыццё ў сярэдняй школе № 3 класа-музея імя паста Івана Лашуткі. Ініцыятарам справы стаў не толькі аддзел

Урок бяспекі ў Бабруйскай дзіцячай бібліятэцы № 5.

Удзельнікі выставы "Ручнік — як лёс" у Віцебску.

ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Вілейскага райвыканкама, але і музычны калектыў "Элегія".

Метадыст арганізацыйна-метадычнага аддзела Палаца мастацтваў Бабруйска Ірына Аўсянікава распавядае аб прафілактыцы дарожна-транспартных здарэнняў сярод чытачоў-школьнікаў. Кніжныя выставы-перасцярогі, конкурсы па веданні правілаў дарожнага руху, урокі бяспекі прайшлі ў Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы імя Аркадзя Гайдара, гарадскіх і дзіцячых бібліятэках, у Цэнтры вольнага часу і творчасці, Палацы мастацтваў.

"Бібліятэкары Шчучыншчыны чацвёрты год запар ладзяць краязнаўчыя экскурсіі, — піша метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Шчучынскай раённай бібліятэкі імя Цёткі Таццяна Красінская. — Сёння нашымі распрацоўкамі цікавяцца ў іншых раёнах Гродзеншчыны. А мы ўжо выйшлі са сваім праектам за межы роднага краю. Васілішкаўская бібліятэка арганізавала паездку чытачоў у Лідскі замак, а Шчучынская раённая — у Гродна... Маршруты распрацавала супрацоўніца дзіцячай бібліятэкі Наталля Матошка. Чытачы знаёмяцца з храмамі, аграздзібамі, з культурнымі аб'ектамі ў Навагрудку, Нясвіжы, Міры, Жыровічах..."

З Віцебскай абласной бібліятэкі паведамляюць, што 24 лістапада тут адбылася II Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Віцебскі край", прымарканая да 385-годдзя выхаду ў свет "Буквара" Спірыдона Собаля. Канферэнцыя аб'яднала паўсотні навукоўцаў, гісторыкаў, выкладчыкаў з трох краін. Арганізавалі мерапрыемства абласная бібліятэка, дзяржуніверсітэт імя Пятра Машэрава, абласны краязнаўчы музей.

Любаншчына адзначае 70-дзе земляка Анатоля Статкевіча-Чабаганова. Ён, як адзначае загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу раённай бібліятэкі Святлана Бабрунік, — аўтар серыі кніг пра лёсы старадаўніх беларускіх родаў; фундатар, які падтрымлівае дзіцячыя дамы і дапамагае ў фарміраванні фонду Нацыянальнай бібліятэкі.

Дырэктар Навагрудскага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці Наталля Завальская піша

пра персанальную выставу Аляксандра Краўчанкі. Ён займаецца мастацкай вышэйкай. У выставачнай зале раённага цэнтры рамёстваў — 21 яго работа: пейзажы, нацюрморты...

"Квітней, мая Беларусь!" — так называлася выстава жывапісу, графікі і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, якая дзейнічала ў Браставіцкай дзіцячай школе мастацтваў. Аўтар работ — настаўніца мастацкіх дысцыплін Пагранічнага філіяла школы Наталля Жалязоўская. Асаблівую цікаўнасць у гледачоў выклікалі творы, выкананыя ў тэхніцы вітражнага роспісу.

Дзіцячаму музычнаму тэатру "Казка" споўнілася 25 гадоў. 12 лістапада адбыўся ў Цэнтры мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Фрунзенскага раёна сталіцы справядачны юбілейны канцэрт, асновай якога стала папуры з пастановак "Казкі". Мастацкі кіраўнік і педагог па вакале — Аляксандр Арцём'еў.

У Браславе адкрыты новы культурны комплекс — Вольная вулічная бібліятэка. Пра гэта распавядае загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна Ірына Макарэвіч. Ідэя праекта належыць Цэнтральнай бібліятэцы, творчая рэалізацыя — Відзаўскаму дзяржаўнаму прафесійна-тэхнічнаму каледжу, фінансвае садзейнічанне — Браслаўскаму райвыканкаму. Комплекс складаецца з міні-бібліятэкі ў выглядзе кніжнай хаткі, з лавак, малых архітэктурных форм. Гэта першая ў вобласці бібліятэка пад адкрытым небам. Яна спецыялізуецца на буккросінгу.

Адбылося пасяджэнне каардынацыйнага савета па рэалізацыі праграмы "Традыцыйная культура і моладзь". Пра тое, як з гэтым спраўляецца Кастрычніцкі раён Мінска, піша метадыст сталічнага Цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі Міхаіл Камоцкі. Дадзеная праграма стала першай спробай укаранення ў гарадскую выхавальную прастору традыцыйнай культуры беларусаў. Прайшлі раённыя конкурсы народных танцаў, краязнаўчы чытанні. На перспектыву запланаваны конкурс чытальнікаў народнай прозы, фестываль традыцыйных рамёстваў.

Праект з сустрэч

У выставачнай зале Століна працуе новая экспазіцыя. Свае работы — жывапіс і мастацкую кераміку — прэзентуюць Сяргей Місюн і Уладзімір Валаскоў.

Сяргей Місюн — ураджэнец Століна, хоць і малады, але ўжо добра вядомы сваімі жывапіснымі палотнамі. За плячамі — Мінскі дзяржаўны мастацкі каледж імя Аляксея Плевага і Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Сяргей — стыпендыят спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі, дыпламант міжнародных, рэспубліканскіх і абласных конкурсаў, удзельнік мастацкіх пленэраў. Яго работы выстаўляліся ў Мінску, Віцебску, Брэсце, не раз персанальныя выставы ладзіліся ў Століне.

Уладзімір Валаскоў — мастак-дэкаратар, кераміст. Апошнім часам пачаў займацца жывапісам. Нарадзіўся і жыве ў Брэсце. Скончыў Кобрынскі мастацкі прафесійна-тэхнічны каледж, Гомельскі прафесійна-тэхнічны каледж

народных мастацкіх промыслаў, БДУКІМ. Падчас вучобы ва ўніверсітэце пасябраваў з Сяргеем Місюном, і цяпер яны разам удзельнічаюць у выстаўках.

— Сённяшняя "Арт-сустрэча" — гэта жаданне ўзнавіць традыцыю паказу творчых работ, якія раней не выстаўляліся, — расказвае Сяргей Місюн. — Першая такая "Арт-сустрэча" адбылася ў былым Доме палескай культуры гадоў дзесяць таму. Хочацца, каб ідэю падтрымалі творцы, каб экспазіцыя аказвалася разнапланавай.

Мастак пазнаёміў са сваімі палотнамі, з гісторыяй іх напісання. Здзівіў наведвальнікаў і Уладзімір Валаскоў. Яго кампазіцыі — гэта спалучэнне бетону, жалеза, дроту, цэменту. Думаецца, тое важнае слова ў мастацтве керамікі.

— Задача мастака — не проста адлюстравач з'яву ці прадмет, — упэўнены Валаскоў. — Праз твор аўтар перадае гледачу цеплыню і энергію, сваё бачанне рэчаіснасці...

Галіна ГАШЧУК
Столін
Фота аўтара

Пра джаз

Граць джаз было маёй марай! І ён для мяне — перадусім, імпрывізацыя, дзе музыкант здольны раскрыцца да канца. Калі чалавек добра ведае джазавую гармонію і можа чытаць з ліста, але ў яго няма дару імпрывізацыі, гэта як бы няскончаны джазмен. Джаз можа быць чым заўгодна — тое шматгранная музыка: у ім усе стылі ды напрамкі змяшаныя, яны нібыта перарастаюць адзін у другі, зліваюцца, а пасля разыходзяцца. Джаз падобны да стыхіі.

Пра “Песняроў” і “Бітлз”

Калі “Песняры” пачыналі артыстычнае жыццё, шмат чаму яны вучыліся ў “Бітлз”. Уладзімір Мулявін вельмі любіў той гурт. І шмат у чым натхняўся ў іх, у музыцы, якая здавалася авангарднай — яна ж страляла свет ў 1960-я. “Песняры” выконвалі тыя творы, дзе можна было паказаць свай “пяснярскі” вакал, сугучны вакалу “Бітлз”. Агульнае ў гэтых музыкантаў — і тыя, і другія цудоўныя меладысты, у абодвух залагоджаны спеў, а найгалоўнае: і “Бітлз”, і “Песняры” са сваёй музыкай сталіся першымі на сваёй бацькаўшчыне. Хто ведае: мо без “Бітлз” не было б і “Песняроў”.

Пра фольк-рок і фальклор

Сёння паняцці “фольк-рок”, “фольк-джаз” ужо дэвальваваліся. А ў 1960 — 1970-я тое было неверагодна з’явай. Нейкая бязмежная творчасць, дзе з лёгкасцю перамешваліся культуры, эпохі, якія заўгодна творчыя пачаткі. І рабілася ўсё тое неяк небесстаронна, энергетычна, а галоўнае — абсалютна індывідуальна. Адрываліся ад душы! Зараз так не адрываюцца...

Усе даўнія песні маюць агульныя карані, а нацыянальныя рысы — значна больш познія. І нашы апрацоўкі я не назваў бы “амерыканскімі”, як кажуць некаторыя, а проста сучаснымі. Нарэшце, фальклор, этнас у чыстым выглядзе — тое не пра “Песняроў”. У нашай творчасці хутчэй меў месца зварот да народнай музыкі ў працэсе напісання новай сучаснай музыкі.

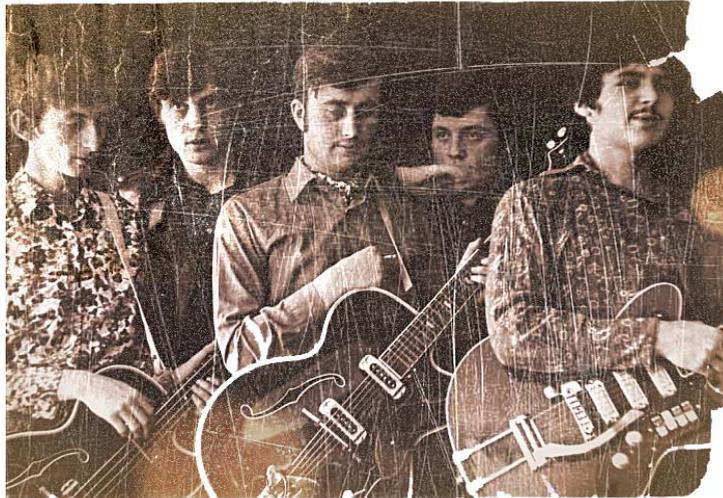
Мне заўжды хацелася паяднаць беларускую песню з афрыканскай ды давесці сабе: тое — магчыма! Прычым не проста паставіць поруч розныя мелодыі, але стварыць арганічныя аранжыроўкі. Такія, дзе канцэптуальнасць дасягаецца за кошт прыроднай арганічнасці, сплаву мелодый ды “смачных” хадоў — нязвычайнае развіццё тэмы, змена рытму, яскравае сола, цікавая інструментальная партыя...

Пра ўплывы

Да працы ў “Песнярах” я хапляўся англамоўнай музыкай — больш дакладна “чорнай”. Маімі кумірамі былі Сціві Уандар, Рэй Чарльз, Лайнал Рычы, Джордж Бэнсан. У брата, да ўсяго, мелася шмат нот: Дзюк Элінгтан, Аскар Пітэрсан, Дэйв Брубэк. Я часам сядаў за фартэпіяна і развучваў эцюды, джазавыя творы, даставаў тэксты, перапісваў і запамінаў іх, слухаў пласцінкі. Фатаграфіі вялікіх джазавых музыкантаў, якія ў нас з’яўляліся, былі страшнай якасці, але мы ўпотай, у школе пад партай, паказвалі адзін другому тых губастых, “вачыстых” і “трубастых” неграў. З братам любілі слухаць па радыё “Метраном” па агульнасаюзнай сетцы, “Час джазу” Віласа Кановера і праграму па заяўках штосуботы па “Голасе Амерыкі”. У адной з іх раслаўдалася, як цяпер вядомы джазіст Георгій Гаранян яшчэ маладым, седзячы ў кампаніі, выпадкова ляпнуў, што ён грае на саксафоне, хаця ўмеў толькі на фартэпіяна. Знаёмыя, злавіўшы яго на словы, прапанавалі выступіць на

Валерый Дайнэка стаў з украінскай даследчыцай фальклору Анжэлай Гергель сааўтарам кнігі “Тыя, хто ажыўляюць міфы”. Цяпер гатовая і другая кніга (абедзве выйшлі ў Кіеве і, лічы, недаступныя нашаму чытачу) з удзелам заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь, вакаліста ансамбля “Беларускія песняры”. “К” пагартала старонкі выдання і даведлася, чаму зробленыя Дайнэкам падчас працы ў ансамблі “Песняры” аранжыроўкі ён лічыць хутчэй самастойнымі творами, як размяжоўвае народную музыку і сучасную пры звароце да фальклору, а таксама пра тое, чым сэр Род Сцюарт датычны да знакамітай “А дзе была вуліца”. Перад вамі — вытрымкі з выдання.

Падрыхтаваў Сяргей ТРАФІЛАЎ

Валерый Дайнэка (другі справа) і яшчэ ардын будучы “пясняр” Барыс Берштыйн (першы злева) у складзе “Менестрэлі”. / Фота з архіва Барыса Берштыйна

Мой бацька рабіў аранжыроўкі для сваіх хораў (а іх у яго заўжды было каля трох — чатырох, бо патрэбна было неяк жыць і ўтрымліваць сям’ю), але ён распісваў партыі максімум на тры галасы. (Калектывы яго знаходзіліся ў розных арганізацыях, таму ён не абцяжарваў сябе разнастайнасцю рэпертуару.) Адсюль вынікае, што я ў яго нічога не ўзяў у плане досведу з апрацоўкамі. Выхоўваўся сам на амерыканскіх джазавых вакальных гуртах “The Hi-Lo’s”, “The Four Freshmen”, “Manhattan Transfer”, “New York Voices”... Я пачуў іх у запісах — у нас на тэлебачанні акурат пра такіх веў джазавую праграму

Імпрывізацыя даўжынёй у тысячагоддзе

Валерый Дайнэка ў “Песнярах” пачатку 1980-х і сёння, у складзе “Беларускіх песняроў”. / Фота з архіва артыста і Таціяны МАТУСЕВІЧ

Што звязвае “трубастых” джазменаў і мелізмы нашых бабуль?

студэнцкім вечары. Дык Гаранян за месяц самастойна вывучыўся прыстойна граць на саксафоне. Ніхто тады яшчэ не ведаў, што ён стане вялікім саксафаністам, кампазітарам, дырыжорам (і проста цудоўным чалавекам). Тая гісторыя мяне моцна ўразіла: у нас жа ў кансерваторыі не было джазавага аддзялення, і практычна ўсе саксафаністы Мінска былі самавучкамі.

Маё дзяцінства прыпадае на той перыяд, калі слова “джаз” нельга было вымаўляць уголас. А забаронены плод, вядома, салодкі. Тым больш, мы з братам Генадзем займаліся сур’ёзнай музыкай — вучыліся ў музычнай школе, гралі: я — на скрыпцы, ён — на фартэпіяна. Але ў нас не выключаліся эфір, адкуль мы бралі па начах усю інфу з “Голасу Амерыкі” ды іншых станцый. І адтуль жа я “здымаў” шмат партый, вакальных у тым ліку. Бацька часам выкручваў лямпы ў нас з генам з прыёмнікаў. Зразумела, ён хацеў, каб мы з братам уначы высьпаліся як след і, “адпачнуўшы”, ішлі на заняткі. Нам жа здавалася,

што тое забарона, маўляў, каб не слухалі падобнага кшталту музыку. Таму яна становілася яшчэ больш прывабнай. Мы праводзілі ноч каля прыёмніка, усё ўпітвалі, вывучалі... Усю інфармацыю, якую толькі можна было дастаць, запісвалі на вялікі студыйны магнітафон “Эльфа” і праслухоўвалі колькі разоў цягам сутак, вывучаючы ці не на памяць. Ну а паступова джаз стаў заваёўваць пазіцыі і прасачыўся да нас.

Дарэчы, падчас працы ў “Песнярах” у перапынках між канцэртамі часта выконваліся джазавыя рэчы. Я разгараваўся гэтак, спрабаваў штосьці імпрывізаваць. Але мы адштурхоўваліся ад народных хораў. І ад пачатку ўцямілі, што найпершая мелодыя ў гісторыі чалавецтва была імпрывізацыяй! Нават у вёсках спяваюць не так, як сто гадоў таму. Аднойчы падчас фальклорнай экспедыцыі бабулі спявалі так прыгожа, з такой мелізматыкай, што я нават праспяваўся. Але тое ўсё ж сучасная імпрывізацыя. А возьмем іх шматгалоссе — гэта ж таксама імпрывізацыя! Зразумела, спачат-

Валерый Лебедзеў. Мы з ім пазнаёміліся, а яшчэ з кіраўніком аркестра радыё і тэлебачання Барысам Райскім. Уласна, на радыё я і спяваў, а яшчэ, навучаючыся ў школе і ў музычным вучылішчы, — у квартэце нахштат джазавага: у нас быў рок-гурт “Менестрэлі”. Я працаваў таксама сольна ў рэстаране з класічным джазавым рэпертуарам, граў у вучылішчным аркестры ў Райскага на альце.

Я прагнуў спяваць па тыпова джазавай схеме спачатку асноўную мелодыю, потым тая пакрысе пераўтваралася і праходзіла нібыта каля асноўнай. Ну а паколькі сутыкнуўся яшчэ і з народнымі песнямі на прыктыцы і ў інстытуце на харавым дырыжыраванні, таму сам бог загадаў скарыстацца ведамі. Адсюль і досыць складаныя песні ў маіх апрацоўках — “Ой, дубе”, “Ой, дзе ж мы ходзім...”, “Ты мне песню спеі дзяўчына”, “А ў полі бяроза” (тое песня Ігара Паліводы, словы народныя). Гэта ўсё а-капэла, і колькі яшчэ такога кшталту ўставак у іншых песнях! Мала таго, іх патрэбна было і развучваць з лю-

дзьмі, у якіх няма практыкі спеву джазавых акордаў. Вось дзе праца!

Пра аранжыроўкі ў “Песнярах”

У працэс апрацоўкі ўключаліся ўсе музыканты. А найлепшымі ж аранжыроўшчыкамі ў “Песнярах” былі, ёсць і будучыя Анатоль Гілевіч, Уладзімір Ткачэнка і Ігар Палівода. Пра свае аранжыраванні я наогул гаворкі не вяду, бо не лічу іх аранжыроўкамі, тое хутчэй самастойныя творы. Калі аранжыроўкі — “апраананне” мелодыі ў пэўную структуру, у адценне з галасоў ды інструментаў, я свае песні не “апраанаў”, а ствараў, намагаўся асцярожна апрацаваць кожную ноту, акорд і гук.

Мулявін адбіраў песні, якія, як высветлілася, былі надзвычай даўнімі, мелі век да тысячы гадоў. Пры спробах іх аранжыравання выявілася: не ўсе паддаюцца апрацоўцы. А тыя, што ўсё ж можна было аранжыраваць, вымагалі надзвычай асцярожнага падыходу, ведання спецыфікі народнай песні, законаў яе гарманізацыі. Нейкія рэчы, пасля шматлікіх спробаў, адкладаліся — або Мулявін аддаваў такую рэч мне.

Тэксты практычна не зазнавалі зменаў, ды і не так глыбока былі цікавіліся паходжаннем абрадавых рэчаў (Мулявін даў — я як верны салдат зрабіў!). А вось гармонія (у народнай музыцы яны больш прыміт’ўныя), часта і мелодыя змяняліся. Рабілася тое выключна для паляпшэння музычнай формы. Напрыклад, у джазавых апрацоўках, выкарыстоўваючы ладавую структуру, часцей мелодыя захоўваецца нязменнай, а гармонія падкладаецца любая, атрымліваецца цікава.

У маіх а-капэльных аранжыроўках, як “Ой, дзе ж мы ходзім...”, “А дзе была вуліца”, “Ой, дубе”, “Ты мне песню спеі, дзяўчына”, і гармонія, і мелодыя імпрывізацыйна змененыя. Апошняя з музыкай Уладзіміра Мулявіна на верш Янкі Купалы — адна з найбольш складаных рэчаў у мяне: уклаў у яе ўсё, што тады ведаў і ўмеў (ну, і два тыдні здароўя, пакуль пісаў). Потым мы яе яшчэ месяц развучвалі. Адзіны запіс зроблены не на студыі, а проста ў зале на рэпетыцыі, жыўцом, але пасля кожнага куплету мы рабілі прыпынак і пачыналі наступны. Потым наш гукарэжысёр склеіў усе куплеты ў цэлы твор, каб засталася ўражанне жывога выканання. А песня складнай выявілася: танальны план складаны з некалькімі мадуляцыямі, прычым далёкімі. У песні шэсць куплетаў, і калі ўсе іх пакінуць у адной танальнасці — туга атрымаецца. Таму я і выкарыстаў складаныя мадуляцыі ды супастаўленні. А яшчэ хацелася вярнуцца ў колішнюю танальнасць — і зрабілі ж тое дакладна! Вось такія мы самародкі! (Праўда, па гармоніі ў школе меў моцную тройку!)

Калі ж рабілі “Ой, дзе ж мы ходзім...” з каляндарна-абрадавай праграмы, памятаю, наслухаўся джаз-гурта “The Singers Unlimited”, і пад уражаннем выкарыстаў пэўныя прыёмы ў гэтай песні. Пісаў дзесьці пару тыдняў. Мы паставілі тую рэч у самы пачатак — выходзілі і адразу ж забівалі публіку ўласнай моцай! А вось аранжыроўку для “А дзе была вуліца” я рабіў пад уражаннем адной песні Рода Сцюарта.

Ці змяняецца пры апрацоўцы змест песні? Натуральна! Нават абрадавыя песні, якія спяваюць сучасныя фальклорныя калектывы, у большасці выконваюцца як гульні, прычым — дзіцячыя. Але ж у даўніну той жа Яшчур быў, хутчэй, персанажам трагічным. На жаль, атрымліваецца, нават не ведаюць ансамблі, пра што спяваюць.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ "Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".

Выставы:

■ Выстава твораў рускага жывапісу XIX—XX стст. са збору Аляксандра Валадчынскага — да 6 лютага 2017-га.

■ Выстава "Свет нябесны на зямлі" — да 30 студзеня 2017-га.

■ Выставачны праект памяці Георгія Скрыпнічэнка "Метамарфозы" — да 12 снежня.

■ Выстава твораў Міхаіла Карпука "У кадры і за кадрам" (графіка і сцэнаграфія) — да 19 снежня.

Філіялы музея
МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

■ Выстава мастацкай фатаграфіі Віктара Сядых "Сустрэча з легендай" — да 7 снежня.

■ Вечар камернай музыкі інструментальнага трыа Viva з праграмай "Танга ў шляхецкай сядзібе" — 26 лістапада. Пачатак а 18-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Дзіцячая навагодняя праграма "На Каляды ў музей!" (знаёмства з традыцыйным абрадам калядавання) — 10, 17, 24 снежня і 14 студзеня.

■ Кожную суботу ў 12.00 — майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў, саломкаплячэнні і роспісе яек.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

Урокі гісторыі —

да 28 лістапада.

■ Выстава "Час цудаў."

■ Зімовыя святы і забавы — да 28 лютага 2017-га.

■ Выставачны праект "Час нямых зорак. Ад чорна-белага да чырвонага" — да 15 студзеня 2017-га.

■ Выстава "Каханне — гэта палёт" — да 20 снежня.

■ Выстава фотаздымкаў Вадзіма Качана "Стары Мінск" — у галерэі музея.

■ Акцыя "Вольнае піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Філіялы музея
ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ Абноўленая экспазіцыя, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі.

■ Выстава "Свет старажытных людзей" — да 4 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Шматвектарнасьць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусі".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

■ Экспазіцыі:

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

■ "Выстава насякомаедных раслін".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Шумлівая пярнатая вяселька" — да 13 сакавіка 2017-га.

г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Атракцыён "Стужкавы лабірынт" — да 31 снежня.

■ Выстава "Сафары парк".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

■ Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

■ Выстава "Сям'я ў культуры народаў Еўразіі. XX стагоддзе" — да 10 снежня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ

БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

■ Выстава "Яніс Стрэйч: Фільмы. Людзі. Эпоха" — да 11 снежня.

■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Экспазіцыі:

■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

■ Інт